ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE MÜZİK TERAPİNİN KULLANILMASI HAKKINDAKİ BİLGİ VE GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET ONUR ÇELEBİOĞLU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

MÜZİK
ANASANAT DALI

MERSİN
MAYIS-2023

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE MÜZİK TERAPİNİN KULLANILMASI HAKKINDAKİ BİLGİ VE GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET ONUR ÇELEBİOĞLU
ORCID ID: 0000-0001-7547-4284

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

MÜZİK
ANASANAT DALI

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ersin TURHAL
ORCID ID: 0000-0002-3140-592X

MERSİN
MAYIS-2023

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE MÜZİK TERAPİNİN KULLANILMASI HAKKINDAKİ BİLGİ VE GÖRÜŞLERİ

Bu tez çalışmasında özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitiminde müzik terapinin kullanımına ilişkin bilgi ve görüşleri araştırılmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi hakkındaki bilgi ve görüşleri, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen tekniği kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın verileri derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. 2021-2022 eğitim öğretim yılında Mersin ili merkez ilçeleri olan Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir ilçelerinde bulunan özel eğitim okullarında görev yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinden gönüllülük esasıyla katılım sağlayan (n=31) öğretmenler ile yürütülen bu çalışmada elde edilen veriler 3 ana ve 16 alt tema şeklinde gruplandırılmıştır. Araştırmanın ana temalar "Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki bilgi ve görüşleri nelerdir?" "Özel eğitim öğretmenlerinin müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?" "Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki deneyim ve motivasyon durumları nasıldır?" sorularına verilen cevaplar ile oluşmuştur. Yapılan derinlemesine görüşmelerde özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi hakkında istendik düzeyde bilgiye sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır. Buna karşın özel gereksinimli çocukların eğitiminde müziğin ve müzik terapinin kullanılmasının eğitimi olumlu yönde etkileyeceğini destekleyen nitelikte görüşler de belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmenlerine müzik ve müzik terapi konularında hizmet içi eğitimler planlanması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik Terapi, Özel Eğitim, Özel Gereksinimli.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ersin TURHAL, Mersin Üniversitesi, Müzik Anasanat Dalı, Mersin.

ABSTRACT

KNOWLEDGE AND OPINIONS OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS ON THE USE OF MUSIC THERAPY IN THE EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

In this thesis, the knowledge and opinions of special education teachers on the use of music therapy in the education of children with special needs were investigated. The knowledge and opinions of special education teachers about music therapy were examined using the phenomenological design technique, which is one of the qualitative research methods. The data of the study were obtained using the in-depth interview technique. The study was conducted with 31 special education teachers who volunteered to participate from special education schools in the central districts of Mersin province, including Akdeniz, Mezitli, Toroslar, and Yenişehir, in the 2021-2022 academic year. The data obtained in this study were grouped into 3 main and 16 sub-themes. The main themes of the research were formed by the answers given to the questions "What are the knowledge and opinions of special education teachers about music and music therapy?" "What are the opinions of special education teachers about the effects of music and music therapy on students with special needs?" and "What are the experience and motivation levels of special education teachers regarding music and music therapy?". In-depth interviews revealed that special education teachers did not have the desired level of knowledge about music therapy. However, they also expressed opinions that were supportive of the use of music and music therapy in the education of children with special needs, as they believe that it would positively affect education. As a result of the research, it was recommended that in-service training on music and music therapy be planned for special education teachers.

Keywords: Music, Music Therapy, Special Education, Special Needs.

Advisor: Asst. Prof. Ersin TURHAL, Mersin University, Departmant of Music, Mersin.

TEŞEKKÜR

Tez konusunu birlikte belirlediğimiz ve bu süreçte desteklerini esirgemeyen önceki danışmanım Doç. Dr. Tarkan YAZICI'ya teşekkür ederim. Tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Ersin TURHAL'a tezimin en zor aşamalarında sonsuz yardım ve desteğinden dolayı çok teşekkür eder saygılarımı sunarım. Kıymetli jüri üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Sami Emrah GEREKTEN ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZKANOĞLU'na tez çalışmama yaptıkları çok kıymetli katkılardan dolayı saygı ve şükranlarımı sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini benden esirgemeyen canım annem Prof. Dr. Ayda ÇELEBİOĞLU'na yürekten teşekkür ediyorum. Araştırma boyunca bilgilerini ve tecrübelerini benimle paylaşan Prof. Dr. Mualla YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım. Eğitimim sırasında aklıma takılan her türlü konuda tecrübelerini paylaşan kıymetli arkadaşlarım Öğr. Gör. Oğuzcan KALIVER, Arş. Gör. Ali Ammar KURT ve Öğr. Gör. Serra KUZAY'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca babam Ali ÇELEBİOĞLU'na ve abim Dr. Nazım Ozan ÇELEBİOĞLU'na maddi ve manevi destekleri için şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	ii
ONAY	iii
ETİK BEYAN	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR DİZİN	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Problem	2
1.1.2. Alt Problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Varsayımlar	4
2. KAYNAK ARAŞTIRMALARI	5
2.1. Kuramsal Çerçeve	5
2.1.1. Özel Eğitim	5
2.1.1.1. Özel Eğitimin Amaçları ve İlkeleri	6
2.1.2. Özel Gereksinimli Birey	7
2.1.3. Müzik ve Müzik Terapi	8
2.1.3.1. Müzik Terapi Tarihi	9
2.1.3.2. Müzik Terapi Uygulamasında Terapistin Önemi	11
2.1.3.3. Müzik Terapi Uygulamasında Klinik Ortam	12
2.1.3.4. Müzik Terapi Uygulamalarında Yaygın Olarak Kullanılan Yöntemler	12
2.1.3.4.1. Analitik Müzik Terapi	12
2.1.3.4.2. Bilişsel-Davranışçı Müzik Terapi	12
2.1.3.4.3. Doğaçlama Müzik Terapi	13
2.1.3.4.4. Güdümlü İmgelem ve Müzik	13
2.1.3.4.5. Yaratıcı Müzik Terapi	13
2.1.3.5. Müzik Terapinin Kullanım Alanları	14
2.1.4. Müzik Terapinin Fizyolojik ve Psikolojik İşleyişi	15
2.1.5. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitiminde Müziğin ve Müzik Terapinin Kullanımı	16
2.1.6. Müzik Terapinin Özel Eğitimde Kullanımı ile İlgili Ders Planı Örneği	16
2.2. İlgili Araştırmalar	17
2.2.1. Yurt İçi Araştırmaları	17
2.2.2. Yurt Dışı Araştırmaları	20
3. YÖNTEM	24
3.1. Araştırmanın Modeli	24
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	24
3.3. Verilerin Toplama Araçları	26
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	26
3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu	26
3.3.3. Veri Toplama Araçlarının Ön Uygulaması	27
3.4. Veri Toplama Süreci	27
3.5. Araştırma Verilerinin Analizi	27
3.6. Araştırmanın Etik Yönü	28
3.7. Geçerlilik ve Güvenirlik	29

4. BULGULAR 30
4.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Kavramı ile Müzik Terapi Hakkındaki Bilgi ve Görüşleri Nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular 30
4.1.1. Müzik, Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Bir Eğitim Aracıdır 31
4.1.2. Müzik Terapi Uygulamaları Her Özel Gereksinimli Öğrenci İçin Denenmelidir 32
4.1.3. Müzik Terapi Her Özel Gereksinimli Öğrenci İçin Uygundur 33
4.1.4. Müzik Terapi Her Özel Gereksinimli Öğrenci İçin Uygun Değildir 34
4.2. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müziğin ve Müzik Terapinin Özel Gereksinimli Öğrenciler Üzerindeki etkileri Hakkında Düşünceleri Nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular 34
4.2.1. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Sosyalleşmeyi Sağlar 36
4.2.2. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kendini ve Duygularını İfade Etmesini Sağlar 37
4.2.3. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Olumlu Davranışların Pekiştirilmesine Katkı Sağlar 38
4.2.4. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Özgüven Kazanmasını Sağlar 39
4.2.5. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Etkili İletişim Kurmayı Sağlar 40
4.2.6. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Dil Gelişimini Artırır 41
4.2.7. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Motivasyonunu ve Odaklanmasını Artırır 41
4.2.8. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ders Başarısına Katkı Sağlar 42
4.2.9. Müzik Özel Gereksinimli Öğrencileri Sakinleştirir 44
4.3. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Kavramı ile Müzik Terapi Hakkındaki Mevcut Durumları Nasıldır? Alt Problemine İlişkin Bulgular 45
4.3.1. Müzik Terapi Hakkında Bilgi Sahip Olmama 47
4.3.2. Lisans Eğitiminde Müzik Dersi Alma Durumu 47
4.3.3. Müzik Terapiyi Eğitim Alanında Kullanmak İsteme Durumu 48
5. TARTIŞMA ve SONUÇ 49
6. ÖNERİLER 54
KAYNAKLAR 55
EKLER 60
EK- 1 Kişisel Bilgi Formu 60
EK- 2 Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu 61
EK- 3 Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu 62
EK- 4 Etik Kurul Onay Belgesi 63
ÖZGEÇMİŞ 64

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. Müzik Terapini Özel Eğitimde Kullanımı ile İlgili Ders Planı	17
Tablo 2. Katılımcıların Yaş Dağılımları	26
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları	26
Tablo 4. Katılımcıların Görev Süresi Dağılımları	26
Tablo 5. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Terapi ve Müzik Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri	31
Tablo 6. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müziğin ve Müzik Terapinin Özel Gereksinimli Öğrenciler Üzerinde Etkileri Hakkındaki Düşünceleri	36
Tablo 7. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Terapi ve Müzik Hakkındaki Mevcut Durumları	47

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki bilgi ve görüşlerinden çıkan alt temalarla oluşturulan kelime bulutu	31
Şekil 2. Özel eğitim öğretmenlerinin müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkileri hakkındaki düşüncelerinden çıkan alt temalar ile oluşturulan kelime bulutu	36
Şekil 3. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki deneyim ve motivasyon durumlarından çıkan alt temalar ile oluşturulan kelime bulutu	47

1.GİRİŞ

Müzik, ilk çağlardan günümüze kadar uzanan süreçte insanlığa eşlik etmiştir. Dini törenlerde, eğlencelerde, savaşlarda, cenazelerde ve tedavilerde müzik kullanılmıştır (Karaağaç, 2018). Ak'ın aktardığına göre kullanım amaçları bu kadar çeşitli olan müziğin tedavideki rolü de tarihsel süreçte yerini korumuştur (Ak, 2006: 20). Eski uygarlıkların birçoğu müziği yaşamlarının tam ortasında ilahi bir güç olarak görmüş, büyülü bir tedavi yöntemi olduğuna da inanarak fiziksel ve özellikle ruhsal hastalıkları müzik ile tedavi etme yöntemine sık sık başvurmuşlardır.

Amerikan Müzik Terapi Birliği 1997'de müzik terapiyi, bireylerin fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gereksinimlerini karşılamada müziği ve müzik aktivitelerini kullanan uzmanlık dalı olarak (Yılmaz, 2005: 546) tanımlamıştır. Müzik terapi, Chen'e (2005: 192) göre ise müziğin fiziksel, psikolojik, eğitsel vb. durumlarda kullanıldığı, hastalık veya yetersizliğin fizyolojik ve psikolojik etkilerinin azaltılması ya da giderilmesine yardımcı olabilmek için uygulanan sağlık bakımının bir parçasıdır.

Müzik ile tedavi yöntemi, tıp tarihi kadar eski zamanlara dayanmaktadır. İlkel kabileler müziği tanrısal iletişim aracı olarak kullanmanın yanı sıra çeşitli psikolojik sorunların tedavisinde kemik ve deri gibi kolay bulunur maddeler ile yaptıkları müzik aletlerini kullanmışlardır. Şaman olarak bilinen büyücüler rahatsızlığı olan insanların tepki verdiği sesleri tespit ederek bu seslerle insanların içindeki kötü ruhları kovaladıklarına inanmışlardır (Wigram ve ark., 2002: 5).

Antik Yunan mitolojisinde ise müziğin ve hekimliğin tanrıçası olarak bilinen Apollon'un lir çalarak insanları sıkıntılarından ve rahatsızlıklarından kurtardığına inanılırdı. Çeşitli fiziksel ve psikolojik hastalıkların tedavisinde müziğin kullanıldığı görülmektedir. (Ak, 2006: 22). Antik Yunan mitolojisinde olduğu gibi diğer antik çağ medeniyetlerinde de müzik ile tedavi örneklerine rastlamak mümkündür.

Günümüzde ise müzik terapi, kanıta dayalı tamamlayıcı bir tedavi olarak Türkiye'de ve dünyada uygulanmaktadır. Dünya genelinde çalışmalarını devam ettiren çok sayıda müzik terapi kuruluşu bulunmaktadır. Türkiye'de ise Geleneksel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları (GETAT) Daire Başkanlığı başta olmak üzere diğer kuruluş ve derneklerin de katkılarıyla müzik terapi çalışmaları gelişmeye ve yaygınlaşmaya devam etmektedir.

Müzik terapi birçok hastalığın tedavisinde kullanıldığı gibi özel gereksinimli bireylerin tedavisinde ve sosyal hayata kazandırılmasında da kullanılmaktadır (Kyriazakou ve Kokaridas, 2020). Bedensel ya da gelişimsel işlev kısıtlılığı olmayan bireylerden farklı sağlık, eğitim, rehabilitasyon, protez ve diğer sosyal ve ekonomik haklara sahip olma durumu için özel gereksinim ifadesi kullanılmaktadır (Altınay ve Çetin, 2016).

Özel eğitim en genel tanımıyla özel gereksinimli bireylere verilen eğitimdir. Özel gereksinimli bireyler için hazırlanan eğitim programlarını ifade eden "özel eğitim" kavramı için birçok tanım yapılmaktadır. Özel gereksinimi olan bireylere sunulan, bu alanda eğitim almış uzman personel ile

uyarlanmış ve geliştirilmiş müfredatlar yoluyla, öğrencilerin ihtiyacına göre düzenlenmiş çevre, uygun yöntem ve araç-gereçlerle sürdürülen eğitim biçimine özel eğitim denir (Çitil ve Ark., 2018: 815).

Türkiye'de, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin başkasına bağımlı olmadan yaşayabilmeleri, akademik ve sosyal başarılarının desteklenebilmesi ve özel gereksinimi olmayan akranlarıyla aynı ortamda eğitim alabilmelerinin sağlanması için fırsat eşitliği ilkesi göz önünde bulundurularak Özel Eğitim Yönetmeliği hazırlanmış ve Resmî Gazete'de (2018) yayınlanmıştır. Ayrıca çeşitli ülkelerdeki rehabilitasyon merkezlerinde hizmet almakta olan ya da okullarda eğitim gören özel gereksinimli bireylerin tedavi, bakım ve özel eğitimlerinde müzik terapi kullanılabilmektedir.

1.1 Problem Durumu

Müzik ile tedavi yöntemlerinin tarihsel süreç içerisinde faklı uygulamalar ve formlarda kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde ise müziğin etkilerinin bilimsel daha çok araştırıldığı ve bilimsel temellere oturduğu görülmektedir. Bu anlayışlar ile müzik terapinin oldukça yaygınlaştığı ve modern tıbbın da kabul ettiği müzik terapi yöntemlerinin bulunduğu bilinmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerinde farklılaştırılmış eğitim ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eğitim ortamlarında müziğin etkili bir araç olduğu kabul edilebilir bir gerçektir. Özellikle de müzik terapinin rehabilite edici özelliğinden dolayı özel gereksinimli çocukların eğitim ortamlarında kullanılma durumu birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir (Reschke-Hernández, 2011: 105). Bu konudaki Türkiye'de mevcut olan durumun ne olduğu merak uyandırmaktadır. Açıkça söylemek gerekirse özel gereksinimli çocuklar için eğitim yapan kurumlarda müzik terapi kullanılma konusunda mevcut durumunun ne olduğu merak uyandıran bir konu olmaktadır. Yapılan literatür taramasında özel gereksinimli bireylerin tedavi ve bakımları ile özel gereksinim grubunda yer alan özel gereksinimli çocukların eğitiminde müzik terapinin sürekli kullanımı hakkında öğretmen görüşleri ile ilgili yeterli veriye rastlanamamıştır. Bu nedenle Türkiye'de özel gereksinimli öğrencilere eğitim veren kurumlarda çalışmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi ile ilgili bilgi ve görüşlerini tespit etme gereksinimi doğmuştur. Bu bağlamda araştırmanın problemi aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

1.1.1. Problem

Yapılan araştırmanın problem cümlesi "Özel eğitim öğretmenlerinin, özel gereksinimli çocukların eğitiminde müzik terapinin kullanılması hakkındaki bilgi ve görüşleri nelerdir?" şeklinde tanımlanmıştır.

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri;

1. "Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki bilgi ve görüşleri nelerdir?"
2. "Özel eğitim öğretmenlerinin müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?"
3. "Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki deneyim ve motivasyon durumları nasıldır?" şeklinde tanımlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitiminde müzik terapi kullanımı hakkındaki bilgilerini, görüşlerini ve uygulamalarını belirlemektir. Özel eğitim öğretmenlerinin öğretim süreçlerinde normal eğitimin yanı sıra farklılaştırılmış özel eğitim uygulamalarından da bilinmektedir. Müzik terapinin bireylere, doğrudan etki sağlayan bir yapısı olduğu düşünüldüğünde zenginleştirilmiş bir öğrenme ortamının oluşturulmasına ek olarak bireylerin fizyolojik ve psikolojik olarak olumlu yönde gelişimlerini desteklemektedir. Bu açıdan yapılan araştırma özel eğitimde müzik terapinin kullanımı ile ilgili gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutması amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde bilgiye ulaşmak oldukça kolay hale gelmiştir. Özel eğitim süreçlerinde öğretmenlerin eğitim ortamlarında daha zengin içerikler kullanması ve çeşitli yöntemleri ile eğitim ortamlarını renklendirmesi için gerekli olan bilgiye ulaşması da oldukça kolaydır. Müzik terapinin insan üzerindeki olumlu etkileri ise birçok araştırma ile kanıtlanmıştır (Kemper ve Ark, 2013: 725). Bu açıdan günümüzde özel eğitim öğretmenlerinin bu konudaki mevcut durumunu ortaya çıkarmanın birçok yararı olabileceği düşünülmektedir. Yapılmış olan bu araştırmalar incelendiğinde Türkiye'de özel gereksinimli çocuklarla yürütülen müzik terapi uygulamaları çalışmalarına rastlansa da özel gereksinimli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin bu eğitimi verirken müzik terapi uygulamalarını kullanmaya ilişkin bilgi ve görüşlerini içeren, müzik terapiyi kullanma durumlarını araştıran çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu açıdan çalışmanın, özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi uygulamalarının kullanımı ile ilgili bilgilerini ortaya çıkartmak ve bu konuda gelecek eğitim programları içerisinde müzik terapi uygulamalarının yer almasına yönelik bilimsel temel oluşturmak açısından önemli bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma,2021-2022 eğitim öğretim yılında Mersin ili merkez ile Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir ilçelerinde bulunan Özel Eğitim Okullarında görev yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerinden gönüllülük esasıyla katılım sağlayan 31 öğretmen ile,

1. Araştırmaya ayrılan süre ve maddi imkanlar ile,
2. Görüşme süreci 2021-2022 eğitim öğretim yılının 2. dönemi ile,
3. Görüşme sorularıyla sınırlı kalmıştır.

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmada kullanılan görüşme sorularının araştırmanın hedefine uygun olduğu,
2. Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin sorulara ve kişisel bilgi formuna doğru ve samimi cevaplar verdiği,
3. Araştırma için seçilen araştırma yönteminin araştırmaya uygun olduğu,
4. Araştırmada kullanılan analiz yöntemlerinin araştırmanın hedefine ulaşmasına hizmet ettiği varsayılmaktadır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMALARI

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1. Özel Eğitim

Bireysel özellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılıklar gösteren ve bu sebeple özel bir eğitime ihtiyacı olan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların gereksinim ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime "özel eğitim" denir (MEB, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010 yılındaki verilerine göre verilerine göre özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların yaklaşık %7'si (250.000 kişi) özel eğitimden yararlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tespitlerine göre okul çağındaki (6-18 yaş) çocukların yaklaşık %12'sini özel gereksinimli çocuklar oluşturmaktadır. Bazı kaynaklarda bu oran %10 olarak verilirken bazı kaynaklarda %14 olarak gösterilmektedir (Baykoç, 2010). Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin sınıflandırılması Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2018) göre aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- "Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Birden fazla yetersizliği olan birey: Birden fazla alanda görülen yetersizlik nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Bireyin zihinsel yetersizliği yanında başka yetersizlikleri bulunması nedeniyle öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamaması nedeniyle yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireydir.
- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan birey: Yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerini en az iki ortamda ve altı ay süreyle gösteren, bu özellikleri yedi yaşından önce ortaya çıkan, özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Dil ve konuşma güçlüğü olan birey: Dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlük nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Duygusal ve davranış bozukluğu olan birey: Yaşına uygun olmayan sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar göstermesi nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Görme yetersizliği olan birey: Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.

- Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireydir.
- İşitme yetersizliği olan birey: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireydir.
- Ortopedik yetersizliği olan birey: Hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Otistik birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Serebral palsili birey: Doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında meydana gelen beyin hasarının neden olduğu kas ve sinir sistemi bozukluklarına bağlı motor becerilerde yetersizliğinden dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Süreğen hastalığı olan birey: Sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireydir.
- Üstün yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir.
- Zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir"

2.1.1. Özel Eğitimin Amaçları ve İlkeleri

Özel eğitimin genel amacı, bireyi topluma ve geleceğe hazırlamaktır. Özel eğitim, öğrencilerin halihazırda var olan potansiyellerini ve yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar. Ayrıca yetersizliklerin engelliliğe dönüşmesinin önünü kesecek müdahaleleri de içerir. Bu nedenle özel eğitimin temel amacının özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak olduğu söylenebilir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) altıncı maddesinde özel eğitim hizmetlerinin amacı "Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerinden hareketle; Özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak ve onları yüksek öğrenime, iş hayatına ve sosyal hayata hazırlamaktır.

Hukuki açıdan özel eğitim, bireyin ilgi ve yeteneklerini dikkate alarak, özel gereksinimli bireyi bir sonraki eğitim ve yaşam düzeyine hazırlar. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK'da özel eğitimin ilkeleri ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- Özel eğitime erken başlamak esastır.
- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.
- Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
- Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.
- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır (MEB, 2020).

2.1.2. Özel Gereksinimli Birey

Özel gereksinimli birey; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası gelişim sürecinde ortaya çıkan çeşitli nedenlerle; bilişsel, dil, hareket, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerinde yetersizlik, yavaşlık, geride olma ya da önde olma sonucunda akranlarına göre farklı özellikler gösteren, ölçme araçlarıyla ölçülebilen, normal eğitim programlarından yararlanamayan, kısmen yararlanan veya yararlandıkları halde destek programlarıyla eğitimlerine devam eden kişidir (Baykoç, 2015: 20).

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2012), özel gereksinimli bireyler şu şekilde gruplandırılmaktadır:

1. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler (Hafif, Orta, Ağır, Çok Ağır)
2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler
3. Görme Yetersizliği Olan Bireyler
4. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler
5. Sinir Sisteminin Zedelenmesi ile Ortaya Çıkan Yetersizliği Olan Bireyler
6. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olan Bireyler

7. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler
8. Birden Fazla Alanda Yetersizliği Olan Bireyler
9. Duygusal Uyum Güçlüğü Yaşayan Bireyler
10. Süreğen Hastalığı Olan Bireyler
11. Otizmli Bireyler
12. Sosyal Uyum Güçlüğü Yaşayan Bireyler
13. Dikkat Eksikliğine ve Hiperaktivite Bozukluğuna Sahip Bireyler
14. Üstün veya Özel Yetenekli Bireyler

2.1.3. Müzik ve Müzik Terapi

İnsanlık tarihinin ilk zamanlarından beri "müzik" kavramının tanımı yapılmaktadır. Bu kavramı iyi analiz edebilmek için öncelikle genel bir bakış açısıyla yaklaşmak gerekmektedir çünkü herkesin kendine ait bir müzik tanımı vardır. Müzik; insanların, toplumların ve hatta ulusların duygu ve düşüncelerini anlatmak için kullandığı en önemli sanat dallarından birisidir. Doğada ve insanda bulunan ses kaynakları ile kolay üretilebilir ve ulaşılabilir olması müzik sanatının bireyler ve toplumlar arasında diğer sanat dallarına göre daha fazla yayılmasını sağlamıştır. Bu durum ise müzik tanımının çeşitlenmesine katkıda bulunmuştur.

Türk Dil Kurumu'nun (2023) tanımına göre müzik, birtakım duygu ve düşünceleri belli kurallar çerçevesinde uyumlu seslerle anlatma sanatıdır. Bu tanım müzik sanatını kavramsal olarak doğru anlatsa da kavramın içeriğini tam olarak yansıtamamaktadır. Çünkü müzik yalnızca seslere değil, o seslerin yarattığı sessizliğe de ihtiyaç duyar. Aynı zamanda müzik yalnızca uyumlu seslerle değil uyumsuz seslerle de oluşturulabilir. Bestecisinin ruh halini yansıtabilmesi için çatışmaya, uyumsuzluğa ve sessizliğe de ihtiyacı vardır.

Müzik sanatının birçok sanat ve bilim dalıyla etkileşimi bulunmaktadır. Örneğin Akkol (2014: 12) müziğin aynı zamanda bir bilim dalı olduğunu, pozitif bilimlerden matematik ve fiziği içinde barındırdığını ve insanın doğadan aldığı bilgiyi kendi bilinciyle düzelterek oluşturduğu sesler bütünü olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Müzik; insanın, doğanın ve yaşamın olduğu her ortamda kendine bir yer edinmiştir. Bundan dolayıdır ki insanlığın ürettiği her bilim ve sanat dalıyla uyum içinde kullanılabilmektedir. Bu dalların başında da eğitim, sağlık ve sayısal bilimler yer almaktadır. Günümüzde müziğin eğitimde kullanılmasıyla ilgili birçok araştırma ve uygulama yürütülmektedir. Uçan (1996: 30) müziğin bir eğitim aracı olarak kullanıldığını ifade etmiştir. Derslerin ve konuların daha iyi öğretilmesine katkı sağladığını dile getirdiği müziğin, bireyler üzerindeki etkisi ve gücü sayesinde kişiler ve konular arasında bağlantı kurulmasını kolaylaştırdığını da söylemiştir.

2.1.3.1. Müzik Terapi Tarihi

Müzik ile tedavi yöntemi tıp tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. İnsanlar, başta psikolojik rahatsızlıklar olmak üzere çeşitli hastalıkları tedavi etmek amacıyla müziğin gücünü kullanmışlardır. İlkel kabilelerde her varlığın kendisine ait bir sesi olduğuna inanılırdı. Şaman adı verilen büyücüler, insanların tepki vereceği sesleri bulup bu sesleri kullanarak ayinler düzenler ve bu sayede kötü ruhların insanları terk ettiğine inanılırdı (Ak, 2006: 20).

Antik Yunan mitolojisinde müzikle tedavinin izlerine rastlanmaktadır. Müziğin ve hekimliğin tanrıçası olduğu bilinen Apollon'un güzel lir çaldığına ve lir çalarak insanların hastalıklarını, sıkıntılarını giderdiğine dair bilgiler yer almaktadır (Birkan, 2014: 37). Ünlü filozoflar da müziğin iyileştirici gücünden sıklıkla bahsetmişlerdir. Örneğin Konfüçyüs, müziğin kan akışını düzenlediğini ve insana dinginlik verdiğini söylemiştir (Ak, 2006: 24). Bu örneklerden yola çıkarak Antik Yunan döneminde insanların fizyolojik ve psikolojik sorunlarının tedavisinde müziği kullandıkları anlaşılmaktadır. Diğer yandan Yunan Antik Çağı'nda müziğin karakteristik özellikler ve tavırlar üzerindeki etkisi büyük ölçüde kabul görmüştür. Girit bölgesinde bazı insanlar üzerinde sakinleştirici etkileri dolayısıyla ritim ve müzik okulları kurulmuştur (Thaut, 2015: 147).

Çoban'a (2005: 37) göre Romalı hekim Asclepiades, psikolojik rahatsızlıkları olan bireyler için müzik ile tedavi yöntemleri kullanıyordu. Bergama'daki Aesculape Mabedi, psikolojik hastalarının müzikle tedavi edildiği bir yer olmaktadır.

Tıp alanında çok ilerlemiş olan Eski Mısır'da, papirüslerden elde edilen bilgilere göre müzik, hastalara tedavilerinden önce güç vermesi ve doğum sırasında yardımcı olması amacıyla kullanılmıştır (Çoban, 2005: 38). Papirüslerde, bir Mısır kraliçesinin hamileliği sebebiyle hastalandığı ve ona yardım etmek için beş tanrıça ve beş müzisyenin kadın kılığına girerek yanına gelip onu tedavi ettiği yazılmaktadır (Grebene, 1978: 20). Ebers Tıp Papirüsü'nde (M.Ö.1550) Mısırlı şifacıların müziği "ruhun fiziği" olarak gördüğü yazılmaktadır (Montinari ve ark., 2018: 98). Bu öneklerden yola çıkarak, müzik ile tedavinin en eski çağlarda da yaygın olarak kullanıldığı sonucuna varılabilir.

Müzikle tedavi, Türklerde de sık rastlanan bir yöntemdir. Türk kamları ve şamanları çeşitli ayinlerde tanrılarla ve ruhlarla konuşmak için davul ve diğer vurmalı ve üflemeli aletleri kullanmışlardır. Bu ayinlerin amaçları arasında insanları tedavi etmek de yer almaktadır. Bu tedavi yöntemini kullanan hekimlerin mistik güçleri olduğu kabul edilmektedir (Demirci, 2021: 76). Müziğin ritmi ve melodisi kullanılarak kötü ruha, ikna ve tehdit içerikli mesaj verilmeye çalışılmıştır (Altınölçek, 2016: 25). Diğer toplumlarda da görüldüğü gibi müziğin tedavi edici özelliği Türk toplumlarında da önemli bir rol oynamaktadır.

İslam medeniyetinde de müzikle tedavi yöntemi kullanılmıştır. Erer ve Atıcı (2010: 29) Nureddin Hastanesi'nde müzikle tedavi merkezi bulunduğundan ve akıl hastaları için özel bir bölüm ayrıldığından bahsetmişlerdir. Osmanlı Devleti'nde ise Darüşşifa adı verilen hastanelerde psikolojik rahatsızlıkları olan insanlara su sesi ve müzik dinletilirdi. Genellikle "ney" enstrümanı kullanılan bu

tedavilerde hastaların rahatsızlıklarının azaldığı ve bazı hastaların ise tamamen iyileştiği aktarılmaktadır. Edirne Darüşşifası müzik açısından akustik kaygılar gözetilerek inşa edilmiştir. Evliya Çelebi, "Seyahatname" adlı eserinde bu darüşşifada çeşitli sanatçıların haftada üç gün fasıl yaptığından bahsetmektedir.

Türk-İslam medeniyetlerindeki doktorlar akıl hastalıklarının psikolojik tedavileri için ilaç tedavilerinden farklı olarak hastalara kulağa hoş gelen müziklerin dinletilmesi tavsiyesinde de bulunmuşlardır. Bu amaçla darüşşifalarda hastalara, haftanın üç günü belirli makamlarda eserler dinletilmiştir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde müzik hem saray çevresinde hem tekkelerde hem de Enderun mekteplerinde büyük ilgi görmüştür (Somakçı, 2003: 134).

Farabi, "Musiki-ul-kebir" adlı eserinde müziğin fizik ve astronomi ile olan ilişkisinden bahsetmiştir.

Türk Müziği makamlarının bireye olan etkilerinin Farabi'ye göre sınıflandırılması aşağıdaki gibidir:

Rast makamı neşe-huzur, rehavi makamı sonsuzluk fikri, kuçek makamı hüzün, büzürk makamı korku verir, ısfahan makamı güven hissi, neva makamı ferahlık, uşşak makamı gülme hissi, zirgüle makamı uyku, saba makamı cesaret, buselik makamı kuvvet, hüseyni makam rahatlık, hicaz makamı tevazu(alçakgönüllülük) verir.

Farabi, Türk müziği makamlarının günün hangi zamanında dinlenirse etkili olacağını ise aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

Rehavi makamı: yalancı sabah vaktinde, hüseyni makamı sabah, rast makamı güneş iki mızrak boyu yukarıdayken, buselik makamı kuşluk vaktinde, zirgüle makamı öğleye doğru, uşşak makamı öğle vakti, hicaz makamı ikindi vakti, ırak makamı akşam üstü, ısfahan makamı gün batarken, neva makamı akşam, büzürk makamı yatsıdan sonra, zirefkend makamı uyku zamanı etkilidir (Yiğitbaş, 1972: 34).

Hekimbaşı, Gevrekzade Hasan Efendi "Emraz-ı Ruhaniyeyi Negama-ı Musikiye" adlı eserinde, makamların hangi çocuk hastalığına iyi geldiğinden bahsetmiştir. Gevrekzade Hasan Efendi'ye göre:

Irak makamı menenjit hastalığına faydalıdır. Isfahan makamı zihin açıklığı verir ve soğuk algınlığı ve ateşli hastalıklardan korur. Zirefkend makamı ise felç ve sırt ağrısını azaltır, kuvvet hissi verir. Rehavi makamı baş ağrılarına, burun kanamasına, felç ve balgam hastalıklarının iyileşmesine yardım eder. Büzürk makamı beyin, kulunç ağrılarını hafifletir. Zirgüle makamı kalp, beyin hastalığı, menenjit, mide harareti, karaciğer ateşine iyi gelir. Hicaz makamı idrar yolu hastalıklarını hafifletir. Buselik makamı kalça, baş ağrısı ve göz hastalıklarını iyileştirir. Uşşak makamı ayak ağrıları ve uykusuzluğa iyi gelir. Hüseyni makamı karaciğer, kalp hastalıklarına, nöbet, gizli hummalara iyi gelir. Neva makamı ergenlik çağına ulaşmış çocuğa, kalça ağrısının hafiflemesine yardımcı olur.

Müzik sanatının önde gelen isimlerinden Safüyiddin, günün belirli zamanlarında rastgele makamların çalınıp söylenemeyeceğini, bu vakitlerde belirli makamların icra edilmesinin ruha dinginlik vereceğini, insana daha huzurlu hissettireceğini aşağıda yer alan vakitlere bölerek tanımlamıştır.

Rehavi makamı, fecirden önce, hüseyni makamı tan yerinin ağardığı zaman, rast makamı kuşluk vaktinde, zirgüle makamı öğle vaktinde, hicaz makamı namaz arasında, ırak makamı ikindi vaktinde,

ısfahan makamı gün batarken, neva makamı akşam vaktinde, büzürk makamı yatsı vaktinde, zirefkend makamı uyku vaktinde huzurlu hissettirir (Ak, 2006: 129).

Günümüzde ise kanıta dayalı bir tamamlayıcı tedavi türü olarak kabul edilen müzik terapi, ülkemizde ve dünyada kullanılan tedaviler arasında yer almaktadır. Dünya genelinde çalışmalarını devam ettiren uluslararası birçok müzik terapi kuruluşları bulunmaktadır. Ülkemizde ise müzik terapi, "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (GETAT)", "Müzik terapi Derneği (MÜZTED) "Müzik Terapi Uygulama ve Araştırma Merkezi (MÜTEM)" ve "Uygulamalı Müzik Terapileri Derneği (UMTED)" gibi kuruluşların katkılarıyla gelişmeye ve yaygınlaşmaya devam etmektedir.

2.1.3.2. Müzik Terapi Uygulamasında Terapistin Önemi

Ülkemizde, bir bireyin müzik terapist olabilmesi için sağlık ya da müzik alanında en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olması gerekmektedir. Sonrasında ise Sağlık Bakanlığı tarafından onaylanan ve ilan edilen bir müzik terapi sertifika programını bitirerek yine Sağlık Bakanlığı onaylı yeterlilik sertifikasını alarak yetkilendirilmiş olması gerekmektedir. Sertifika programlarını başarıyla bitiren terapistler genellikle bir ya da birkaç müzik terapi yönteminde uzmanlaşıp bu yöntemin ya da yöntemlerin uygulayıcısı olurlar (Öztürk, 2019: 129).

Müzik terapi diğer terapi yöntemlerinde olduğu gibi yalnızca bu alanda uzmanlaşmış profesyoneller tarafından yapılmalıdır. Bir birey yalnızca sağlık profesyoneli ya da yalnızca müzik profesyoneli olduğu için müzik terapistlik unvanını kazanamamaktadır. Terapi seansları, gerekli eğitim sürecini başarıyla tamamlamış olan kişilerce ve danışanın ya da hastanın doktorunun önerisi doğrultusunda gerçekleştirilmelidir. Terapi süreci kayıt altına alınmalı ve elde edilen bulgular bilimsel verilere dayandırılarak yorumlanmalıdır. Müzik terapinin tamamlayıcı bir tedavi yöntemi olduğu unutulmamalıdır. Tek başına değil, diğer tedavi yöntemlerini destekleyici şekilde kullanılması gerekmektedir (Öztürk, 2019: 130).

Müzik terapi uygulamasında müzik terapistin rolü en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Uygulanacak olan tedavi yöntemini belirleyebilmesi için danışanın ya da hastanın doktoru ve diğer terapistleriyle diyalog halinde olmalıdır. Tedavi sürecinde karşılaşılacak zor durumları yönetebilmesi için alanda ve uygulanacak olan yöntemlerde yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olması gerekmektedir. Başarıyla tamamladığı eğitimleri ve sertifika programlarını tedavi sürecine doğru şekilde yansıtmalı ve danışanın olumlu yönde değişimini sağlamak için gerekli tıbbi ve müzikal bilgiyi sağlıklı bir şekilde uygulamalıdır (Hillard, 2005: 269). Tedavinin amacının danışanın ya da hastanın hayatını kolaylaştırmak olduğu unutulmamalıdır. Müzik terapist, müzik terapi uygulamasının tek başına yeterli olmayacağını, tamamlayıcı bir terapi yöntemi olduğunu bilmelidir.

2.1.3.3. Müzik Terapi Uygulamasında Klinik Ortam

Müzik terapi uygulamasının sağlıklı olabilmesi için klinik ortam kritik bir öneme sahiptir. Seanslarda uygulanacak yönteme göre oda genişliği ayarlanmalıdır. Grupla yapılacak olan seanslarda herkese özgür hareket etme imkânı sağlayacak genişlik sağlanmalıdır. Odalarda ses yalıtımı olması da büyük önem taşımaktadır. Seansın yapıldığı binadaki başka odalarda terapi yapılabilmesi için odanın dışarıya ses geçirmemesi gerekmektedir. Odanın içinde bulunan enstrüman, obje, dekor vb. materyaller doğru seçilmelidir. Enstrümanların fiziksel yapısına göre bazıları odada açık halde bulunabilir ancak bazıları ise seans bitiminde kendi kapalı kutusunda muhafaza edilmelidir. Kullanılacak olan enstrümanlar seanstan önce danışanın ya da hastanın güvenliği ve konforu gözetilerek yerleştirilmelidir. Hastane ortamında yapılacak olan müzik terapi seansları için ayrıca hijyen ve ses yalıtımı önlemleri alınmalıdır (Mağden, 2015: 27).

2.1.3.4. Müzik Terapi Uygulamalarında Yaygın Olarak Kullanılan Yöntemler

Müzik terapi uygulamalarında kullanılmak üzere birçok yöntem geliştirilmiştir. Geliştirilen yöntemlerden en yaygın kullanılanlar şunlardır: Analitik Müzik Terapi, Bilişsel-Davranışçı Müzik Terapi, Doğaçlama Müzik Terapi, Güdümlü Hayal Etme ve Müzik, Yaratıcı Müzik Terapi. Bu yöntemler dünyada olduğu gibi ülkemizde de sıklıkla kullanılmaktadır ve hastanın ya da danışanın ihtiyacına göre belirlenmektedir (Köse, 2015: 87).

2.1.3.4.1. Analitik Müzik Terapi

Analitik müzik terapi modeli piyanist Mary Priestley tarafından geliştirilmiştir. Uzun yıllar boyunca psikoterapi alanında deneyimler kazanan Priestley bu alanı doğaçlama müzik ile harmanlamıştır. Elde ettiği sonuçları müzik terapi yöntemine dönüştürdüğü analitik müzik terapi yöntemini alana kazandırmıştır (Sezer, 2019).

Danışanın aktif olduğu bu model doğaçlama odaklıdır. Terapist destekleyici veya yaratıcı olabilir. Model doğaçlama odaklı olduğundan yaratılan müzik her yönde gelişebilir. Seans sırasında ve sonrasında terapistin ve danışanın bilincinde istendik yönde değişimler oluşması amaçlanmıştır.

2.1.3.4.2. Bilişsel – Davranışçı Müzik Terapi

Bilişsel-Davranışçı Müzik Terapi yöntemi Amerika'da geliştirilmiştir. Yöntem, danışanda pozitif yönde davranış değişikliği sağlamak ve danışanın olumsuz davranışlardan uzaklaşmasını sağlamayı hedefler. Danışanın davranışlarının kontrol edilebilmesi için terapistin farklı davranış tipleri hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir.

Bilişsel – Davranışçı Müzik Terapi yönteminde müziğin herhangi bir formu kullanılabilir olsa da danışana/hastaya uygun müzik formu seçmek sonuçları daha olumlu etkilemektedir. Kullanılacak olan müzik, danışanın/hastanın sahip olduğu davranışa göre belirlenir ve istendik yönde değişiklik sağlandıktan sonra müzik, ortamdan uzaklaştırılır (Hakvoort ve Bogaerts, 2013: 198).

2.1.3.4.3. Doğaçlama Müzik Terapi

Doğaçlama Müzik Terapi**,** isminden de anlaşılacağı üzere doğaçlama müziğin kullanıldığı terapi yöntemidir. Doğaçlama müzik, çok esnek kalıpları olan ve müziği üreten kişinin o anki hislerini yansıtması için geniş alanlar bırakan bir müzik türüdür.

Doğaçlama Müzik Terapi yönteminin uygulanma biçimi bu tanımla paralel olarak işlemektedir. Juliette Alvin tarafından Freudyen bir görüşle geliştirilen yöntemde temel amaç danışanın kendini özgürce ifade edebilmesidir. Danışan terapistten bir kural ya da sınır talep etmediği sürece serbestlik devam eder ve kural ya da sınırlar uygulanmaz. Müzikal ifade sırasında müzik bilgi ya da becerisinin önemi yoktur (Sezer, 2019). Danışan seans sırasında öncelikle müzik aletiyle ilişki kurar. Sonrasında terapistin enstrümanına odaklanır ve bu sayede danışan ile terapist arasında terapötik ilişki kurulur. Danışan ile terapist müzik üzerinde eşit kontrole sahiptir (Öztürk ve ark, 2017: 121).

2.1.3.4.4. Güdümlü İmgelem ve Müzik

Güdümlü İmgelem ve Müzik yöntemi 1970'lerde Amerika'da çalışmalarını sürdüren müzik terapist Helen Bonny tarafından geliştirilmiştir. Bu modelde seans dört aşamadan oluşmaktadır. Başlangıç aşamasında terapist ve danışan herhangi bir konu hakkında konuşma halinde bulunur. Bu seans boyunca terapist, danışanın iç ve dış dünyası hakkında bilgi sahibi olmayı amaçlar. Giriş, odaklanma ve rahatlama aşamasında ise danışanın kötü düşüncelerden sıyrılıp daha olumlu enerjiler yakalamasına imkân verilir. Rahatlama egzersizleri yapılan bu aşamada maksat danışanın bilinçaltındaki baskılanmış durumları fark etmesini sağlamaktır. Müzik ve zihinde canlandırma aşamasında danışana müzik terapistin seçtiği ve onun kontrolünde olan müzikler dinletilir. Terapist, danışanın düşüncelerini ve tutumlarını yönlendirmeden duygularını açığa çıkarabileceği bir iletişim içinde olur. Terapistin sorduğu sorularla danışanın zihninde canlandırma yapması istenir. Sonlandırma aşamasında ise hastanın bu canlandırmaları ve hayal kurma eylemlerini durdurması istenir. Böylelikle hayal dünyası ve gerçeklik arasında sembolik bir bağ kurulmuş olur (Sezer, 2019).

2.1.3.4.5. Yaratıcı Müzik Terapi

Paul Nordoff ve Clive Robbins tarafından geliştirilen Yaratıcı Müzik Terapi "Nordoff – Robbins" modeli olarak da bilinmektedir. Bu modelde "her bireye uygun bir müzik veya müziğe göre

birey vardır" anlayışı bulunmaktadır. Ciddi fiziksel veya mental engeli bulunan bireylerin kendilerini ifade etmeleri için kullanılabilecek en iyi yöntemlerden biridir. Bu yöntemde terapistin müzik bilgisinin çok iyi olması istenir. Bireysel seanslarda bireyler zil veya davul gibi kullanımı ve ses üretimi kolay olan enstrümanlar kullanacağı için esas müziği terapist oluşturmalı ve danışana/hastaya sunmalıdır. Terapist, sunulan müziği danışanın/hastanın bedensel hareketlerine, deneyimlerine ve müzikal yönlendirmelerine odaklanarak şekillendirir. Danışanın/hastanın da bu şekillendirme sürecine katılımı sağlanır (Sezer, 2019).

Bu yaklaşımda seansı iki terapist aynı anda da yürütebilir. Enstrüman çalan terapist müziği ve melodileri kontrol ederken diğer terapist danışanın/hastanın müzik ile meşgul olmasını sağlar. Özel gereksinimli çocukların tedavisi için geliştirilen bu yöntem daha sonra yetişkin bireyler için de yenilenerek kullanılabilecek şekilde genişletilmiştir (Öztürk, 2019: 98).

2.1.3.5. Müzik Terapinin Kullanım Alanları

Müzik terapi; yoğun bakım, cerrahi, psikiyatri, kadın doğum, pediatri, onkoloji, radyoterapi ve kemoterapi sürecinde ve hastalara uygulanan diğer girişimsel tanı-tedavi süreçlerinde ortaya çıkan semptomlardan özellikle ağrı ve anksiyetenin tedavisinde sıklıkla kullanılmaktadır (Ançel, 2016: 67). Örnek olarak Wong ve arkadaşları (2001: 367), mekanik ventilasyon desteği alan hastalara müzik terapi yöntemlerinden biri olan pasif müzik terapi yöntemini kullandıkları bir bilimsel araştırma yürütmüşlerdir. Hastalara müzik dinletilmiş ve ön test-son test uygulanarak hastaların anksiyete düzeyleri tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonunda ise müzik terapi için "hastalarda anksiyeteyi azaltan non-invaziv bir hemşirelik girişimi" tanımı yapılmıştır.

Müzik terapinin kan basıncına olan etkileri de araştırılmıştır. Bekiroğlu (2011) klasik Türk müziğinin yaşlı hipertansif hastalardaki kan basıncına etkisini araştırmak için yaptığı bilimsel araştırmada hastalara 28 gün müzik terapi uygulamıştır. Çalışma sonucunda hastaların kan basıncında önemli ölçüde azalma tespit etmiştir. Bu çalışma, müziğin yalnızca psikolojik değil aynı zamanda fizyolojik rahatsızlıklar için de kullanılabildiğini göstermektedir.

Bakır'ın (2019) yürüttüğü tez çalışmasında iskemik inme hastalığı olan kişilere pasif müzik terapi uygulamış ve uşşak makamında bestelenmiş eserler dinletilen hastaların uyku ve yaşam kalitesinde olumlu yönde gelişme sağlandığı sonucuna ulaşmıştır.

Güney ve Lundmark (2019) yürüttükleri araştırmada Suriyeli mülteci çocuklara dans/hareket terapi ve müzik terapi uygulamaları yapmış ve katılım gösterilen müzik terapi seanslarının özgüven gelişimine ve duyguların ifade edilmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Özgündöndü (2019) çalıştığı yüksek lisans araştırmasında yoğun bakım ünitesinde çalışan 56 hemşireye müzik eşliğinde gevşeme egzersizleri yaptırarak ve stres, yorgunluk ve baş etme biçimleri üzerine etkilerini incelemiştir. Deney grubundaki 28 hemşireye haftada bir kere 20 dakika süreyle toplamda 8 hafta müzik eşliğinde kas gevşeme egzersizi yaptırılmıştır. Hem kontrol grubuna hem de

deney grubuna Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ), Yorgunluk Şiddeti Ölçeği (YŞÖ) ve Baş Etme Stilleri Ölçeği (BESÖ) uygulanmıştır. Araştırmanın 8. ve 12. haftalarında deney grubundaki hemşirelerin stres derecelerinin kontrol grubundaki hemşirelere oranla anlamlı düzeyde azaldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda deney grubundaki hemşirelerin yorgunluk oranları kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde düşük olarak saptanmıştır.

Burada değinilmesi önem arz eden bir konu bulunmaktadır. Yukarıda örneklendirilmiş olan kullanım şekilleri "müzik tıbbı" kavramıyla karıştırılmamalıdır. Müzik tıbbındaki amaç hastanın anlık ağrı ve anksiyetesini azaltmak için uygulanan "müzik dinletme" etkinliğidir. İlaç tedavisi gibi girişimsel ve anlık değişimler söz konusudur. Öztürk (2019: 129) bu iki kavram ile ilgili olarak "Müzik terapide terapötik ilişki müzik üzerinden kurulur ve süreç müzikle ilişkili olarak tanımlanır. Müzik tıbbında ise terapötik ilişki müzik üzerinden kurulmaz ve süreç müzikle ilişki içinde tanımlanmaz." tanımını yapmıştır. Müzik terapi bir süreçtir ve anlık değişimler yerine planlanmış seanslar ile uygulanan ve "müzik dinletme" yöntemi dışında da birçok yöntemin uygulandığı bir tamamlayıcı tedavi biçimidir. Klinik kullanımdan ayrı olarak okullarda, gündüz bakım evlerinde, sevgi evlerinde ve huzur evlerinde kullanılabilir. Non-invaziv bir terapi yöntemi olduğu için doğru kullanıldığında herkes için faydalı olabilecek bir tamamlayıcı tedavi yöntemidir.

2.1.4. Müzik Terapinin Fizyolojik ve Psikolojik İşleyişi

Müzik terapi uygulanan bireylerde fizyolojik ve psikolojik olarak istendik yönde değişimlerin olması beklenir. Bu değişimler çeşitli faktörlere bağlıdır. Bunlardan birisi kortizol seviyesidir. Müzik terapi, kortizol seviyelerini düşürerek stres azaltıcı bir etkiye sahip olabilir çünkü beyindeki limbik sistem ve otonom sinir sistemi üzerinde etkili olur. Bu sistemler stres yanıtını düzenlemekten sorumludur ve stresli durumlarda kortizol salgılanmasına yol açarlar. Müzik terapi, stresi azaltmak için bu sistemlerin aktivitesini değiştirebilir (Chan ve ark., 2017: 1).

Müzik terapi seansları, rahatlatıcı müziklerin kullanımı gibi çeşitli tekniklerle gerçekleştirilebilir. Bu müziklerin ritmi, temposu ve ses tonu, beyindeki aktiviteyi etkileyerek rahatlama sağlayabilir. Ayrıca, müzik terapi seansları, bireylerin gevşeme, meditasyon veya nefes egzersizleri yapmalarına da olanak tanır (Yu ve ark, 2019: 330). Müzik terapi seansları sırasında, vücutta kortizol seviyelerinde azalma gözlemlenir. Bunun nedeni, müzik terapinin rahatlama sağlaması ve stres yanıtını düzenlemesiyle ilişkilidir. Müzik terapi seanslarının düzenli olarak uygulanması, bireylerin kortizol seviyelerini düşürmek için doğal bir yöntem haline gelebilir. Bu da stres, kaygı ve depresyon gibi durumlarla mücadele etmek için faydalı olabilir (Huang ve ark., 2016: 712).

Särkämö ve arkadaşları (2013), müzik terapinin psikolojik fayda sağlamasına yönelik mekanizmaları ele alan bir derleme makalesi yayınlamışlardır. Yazarlar, müzik terapinin beyindeki dopamin ve serotonin gibi keyif veren hormonların salgılanmasını artırarak, duygu durumunu olumlu yönde etkilediğini ve stresi azalttığını öne sürmektedirler. Ayrıca, müzik terapide kullanılan ritim ve

melodilerin belirli bir etki yarattığı ve bu etkilerin beyindeki belirli bölgelerde gözlemlendiği de belirtilmektedir. Ancak, yazarlar müzik terapinin etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadırlar.

2.1.5. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitiminde Müziğin ve Müzik Terapinin Kullanımı

Özel eğitimde müziğin kullanımı özel gereksinimli öğrenciler için kritik bir önem arz etmektedir. Eğitim sırasında doğru müzik kullanımı ile öğrencilerin dikkat sürelerinin arttığı ve daha kolay bir öğrenme yaşadıkları kanıtlanmıştır. Özel gereksinimli öğrencilere öz bakım eğitimi vermeyi amaçlayan çalışmasında Ünal, Ece ve Yıkmış (2016), özel gereksinimli öğrencilerde şarkı söyleme yöntemini kullanarak öz bakım becerilerinin kolaylıkla öğretilebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karataş ve Karataş (2021), yürüttükleri bir araştırmada down sendromlu bireylerin gelişiminde müzik eğitiminin rolünü incelemişlerdir. Geçmiş yıllardaki bilimsel çalışmaları analiz ettikleri araştırmada down sendromlu bireylerin müzik eğitimi aracılığıyla, sosyal, zihinsel ve fiziksel olarak birçok alanda gelişim gösterdikleri belirlenmiştir. Down sendromlu bireylerde görülen gecikmelerin müzik eğitimi aracılığıyla nispeten azaldığı görülmüştür.

Otizm spektrum bozukluğu teşhisi almış çocuklarda müzik eğitiminin önemini araştıran Pektaş (2016, s.95), araştırmanın sonucunda müzik eğitiminin veya müzik etkinliklerinin, bu çocuklara gelişim alanlarının birçoğunda kalıcı olumlu etkiler sağladığını ifade etmiştir. Aynı zamanda çocukların birçoğunda kendini gösteren problem davranışların en az düzeye indirilebilmesinde de etkin rol oynadığını belirtmiştir.

Cansöz, 2013'te yürütmüş olduğu yüksek lisans tezi çalışmasında özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere müzik eğitimleri sırasında keman eğitimi vererek öğrencilerin problemli davranışlarına olan etkilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Gözlem ve görüşme yoluyla yarı deneysel bir yönteme dayalı olan bu çalışmanın genel sonuçlarında keman eğitiminin özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin davranış sorunlarına dolaylı yoldan etki ettiği ve öğrencilerin dikkat sürelerini artırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.6. Müzik Terapinin Özel Eğitimde Kullanımı ile İlgili Ders Planı Örneği

Bu bölümde müzik terapinin özel eğitimde kullanımı ile ilgili bir ders planı örneği sunulmuştur. Müzik terapinin özel eğitimde bir ders olarak işlenmesi konusu daha çeşitli ve detaylı şekilde planlanabilir. Aşağıda sunulmuş olan örnek yalnızca genel bir örnek teşkil etmesi maksadıyla planlanmıştır.

Tablo 1. Müzik Terapini Özel Eğitimde Kullanımı ile İlgili Ders Planı

Ders: Ritim Egzersizleri
Amaç: Öğrencilerin ritim becerilerini geliştirmek, koordinasyonlarını ve motor becerilerini artırmak, stresi azaltmak ve duygusal düzenlemeyi teşvik etmek.
Sınıf Seviyesi: Ortaokul öğrencileri
Gereçler: Davul, bateri, ritim çubukları, shaker, marakas, çan, tamburin
Ders Planı
1. Isınma: Öğrencilerin enerjilerini artırmak ve ritim hislerini uyandırmak için basit bir ritmik vuruşla başlanır.
2. Ritim Egzersizleri: Öğrenciler, bateri ve davul gibi çeşitli enstrümanlar kullanarak ritim egzersizleri yapacaklar. Bu egzersizler, öğrencilerin vuruş tekniklerini ve koordinasyonlarını geliştirmelerine yardımcı olacaktır.
3. Ritim Oyunları: Öğrenciler, ritim oyunları oynayarak eğlenirken ritim becerilerini de geliştireceklerdir. Örneğin, lider-izleyen ritim oyunu oynayabilirsiniz. Bu oyun, öğrencilerin bir lider tarafından belirlenen ritimlere uyarak takım arkadaşlarını takip etmelerini gerektirir.
4. Grup Çalışması: Öğrenciler, küçük gruplar halinde çeşitli ritim egzersizleri yapacaklardır. Bu egzersizler, öğrencilerin birbirleriyle iş birliği yapmalarını, iletişim kurmalarını ve birlikte çalmayı öğrenmelerini sağlayacaktır.
5. Serbest Çalma: Öğrenciler, kendi ritimlerini ve melodilerini keşfederek serbestçe çalabileceklerdir. Bu aktivite, öğrencilerin yaratıcılıklarını teşvik ederken, stresi azaltmak ve duygusal düzenlemeyi teşvik etmeyi amaçlar.
6. Soğuma: Dersi yavaşlatarak sonlandırın ve öğrencilerin gevşemesine ve sakinleşmesine yardımcı olmak için yavaş bir ritmik vuruşla bitirilir.

Bu ders planı, öğrencilerin ritim becerilerini geliştirmelerine, stresi azaltmalarına ve duygusal düzenlemeyi teşvik etmelerine yardımcı olacak bir dizi etkileşimli ve eğlenceli aktivite içermektedir. Ancak, müzik terapi ders planları, öğrencilerin ihtiyaçlarına ve gelişim seviyelerine göre özelleştirilmelidir.

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurt İçi Araştırmaları

Kurtuldu (2010), öğrenme güçlüğü çeken bireylerde şarkıların kullanımına yönelik bir araştırma yapmıştır. Yapılan araştırmada öğrenme güçlüğü çeken bir öğrenci psikologlar tarafından uygulanan

standart ölçekler ile değerlendirilip belirlenmiştir. Uygulama aşamasında öncelikle öğrenciye öğretilmesi planlanan "A" ve "E" harfleri tanıtılmış sonrasında ise özel eğitimde yer alan klasik öğretim yöntemleri kullanılarak uygulama yapılmıştır. Tamamlanan ilk aşamadan sonra ise müzik ile öğretim yöntemi uygulanmış ve bulgular analiz edilmiştir. Analizlerin sonucunda öğretilmesi hedeflenen harflerin, bu harflerle uyumlu şarkılar yardımıyla öğretilmesinin klasik yöntemlere göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır ve öğrenme güçlüğü sorunu olan öğrencilerin eğitimlerini kolaylaştırmak için kullanılabilecek en etkin yöntemlerden birinin müzikal öğelere yer verilmesi olduğu yorumu yapılmıştır.

Malkoç (2011), yapmış olduğu araştırmada işitme sorunları olan okul öncesi öğrencilerinin müzik eğitiminde dikkat eksikliğini geliştirme becerisini incelemiştir. Türkiye İşitme Engelliler Vakfı'nda öğrenim görmekte olan ve yansız atama yolu ile seçilmiş 10 deney ve 10 kontrol grubu olmak üzere toplamda 20 işitme engelli öğrenci yürütülmüş olan araştırmada veri toplama aracı olarak "Beş Yaş Çocuklarının Dikkat Toplama Testi" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularında deney grubunun ön test ve son test puanlarının arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca deney ve kontrol grubunun son test puanları arasında da anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Müzik eğitimi programlarında çocukların dikkat becerilerini geliştirebilecek yöntemlerin eğitimlerinin verilmesi önerilmiştir.

Yıldırım (2010) "Zihinsel Engelli Çocuklara Kavram Öğretiminde Müziğin Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri" isimli akademik çalışmasında Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezleri ile İş Okulları'nda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini belirtilen kurumlarda görev yapmakta olan 15 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır ve yarı yapılandırılmış olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin incelenmesinin ardından elde edilen bulgular sonucunda öğretmenlerin kavram öğretiminde kullanabilecekleri şarkı repertuvarının yeterli olmadığı, kavram öğretiminde müziğin kullanımının öğrencilerin motivasyonlarını etkileme durumuna olumlu yönde yaklaştıkları ve görev yapmakta oldukları kurumlarda çalışan müzik öğretmenleriyle koordineli çalışma fırsatı bulamadıkları tespit edilmiştir.

Yıkmış 2017 yılında yaptığı çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin derslerde oyun ve şarkıyı kullanma durumlarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseninin kullanıldığı çalışmada Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim okullarında görev yapan 7 özel eğitim öğretmeni çalışmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Verilerin analizinin ardından elde edilen bulgular yorumlanmış ve özel eğitim öğretmenlerinin matematik ve hayat bilgisi dersinin öğretiminde şarkıların kullanımının özel gereksinimli öğrencilerin derse katılımlarını artırmak, dersleri kolaylaştırmak ve ödül olarak sunma şeklinde kullandıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin beceri öğretiminde bir araç olarak kullandıkları ve müziğin öğrencilerin derse olan ilgilerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çadır (2008) zihinsel engelli öğrencilere yönelik sosyal beceri eğitimi ile ilgili yaptığı araştırmada zihinsel engelli öğrenciler için müzik terapi yöntemi kullanılarak tasarlanan sosyal beceri

eğitimi programı oluşturmuştur. Dokuz zihinsel engelli öğrenci ile test edilmiştir. Program hafta içi her gün 30-35 dakikalık derslerde uygulanmıştır. Araştırmada incelenen sosyal beceriler, başkalarını oyun oynamaya davet etmek ve ödünç alınan nesneleri geri getirmek gibi görevlerden oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucunda, müzik terapi yöntemiyle hazırlanan sosyal beceri eğitimi programının oyuna davet etme ve ödünç alınan nesneleri geri getirme davranışlarında etkili olduğunu tespit edilmiştir.

Turan (2006) yürütmüş olduğu yüksek lisans tez çalışmasında özel eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerini incelemiştir. Verilerin toplanması için tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin toplanma sürecinde İstanbul'daki özel eğitim okullarında görev yapmakta olan 139 öğretmene anket uygulanmış ve toplanan veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin müzik dersi ile ilgili yeterliliklerinin düşük olduğu görülmüş ve derslerin işlenmesi sırasında kullanılan malzemelerin yetersiz olduğu saptanmıştır.

Atay ve diğerleri (2018) tarafından yapılan araştırmada, otistik spektrum bozukluğu olan çocukların davranışsal sorunları üzerinde müzik terapinin etkisini değerlendirilmiştir. Çalışma, 12 haftalık bir müzik terapi programına katılan 24 çocuk ile yürütülmüştür. Sonuçlar, müzik terapinin çocukların davranışsal sorunlarını azalttığını ve sosyal becerilerini geliştirdiğini göstermiştir.

Karahan'ın 2017'de yürüttüğü çalışmada, öğrenme güçlüğü olan çocukların akademik performansları üzerinde müzik terapinin etkisini araştırılmıştır. Çalışma, 12 haftalık bir müzik terapi uygulamasına katılan 30 çocuk üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda, müzik terapi programının çocukların matematik ve okuma becerilerini geliştirdiğini ve akademik performanslarını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

Sunar ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan araştırmada, Down sendromlu bireylerde müzik terapinin motor beceri gelişimine etkisini incelenmiştir. Çalışma, 8 haftalık bir müzik terapi uygulamasına katılan 15 kişi ile yürütülmüştür. Sonuçlar, müzik terapinin bireylerin motor becerilerini geliştirdiğini ve onların yaşamlarını olumlu yönde etkilediğini gösterdi.

Çörekçi ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışma, zeka seviyesi düşük olan çocukların dil gelişiminde müzik terapinin etkisini inceledi. Çalışma, 12 haftalık bir müzik terapi programına katılan 20 çocuk üzerinde yürütülmüştür. Yapılan araştırmanın sonucunda, müzik terapinin çocukların dil gelişimini desteklediğini ve onların kelime dağarcığını arttırdığını tespit edilmiştir.

Elbirlik ve Doğan (2018) yaptıkları çalışmada müzik terapinin engelli çocukların duygusal ve sosyal gelişimine olan etkisini incelemişlerdir. Çalışmaya 4-6 yaş arası 30 engelli çocuk katılmıştır. Çocuklara müzik terapi uygulanmış ve terapinin etkisi 6 hafta boyunca ölçülmüştür. Araştırmanın sonucunda müzik terapinin çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinde pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Kılınç, Yüksel ve Konukman (2010) tarafından yapılan çalışmada, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan çocukların dikkat düzeylerinin müzik terapi ile nasıl etkilendiği incelenmiştir. 16 haftalık bir müzik terapi uygulaması, 36 çocuk üzerinde uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda,

müzik terapinin çocukların dikkat düzeylerinde artışa neden olduğu ve DEHB semptomlarını azalttığı görülmüştür.

Elbasan ve Kayıhan (2020) tarafından yapılan bir araştırmada, özel eğitim alanında müzik terapi yöntemlerinin öğretmenlerin tutum ve görüşleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenler müzik terapi yöntemlerinin özel eğitim öğrencilerinin öğrenme süreçlerine destek olduğunu düşünmüşlerdir

Doğan (2021) tarafından yapılan bir araştırmada, Down sendromlu çocukların müzik terapi uygulamalarının öğrenme, motor ve duygusal gelişimlerine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, müzik terapi uygulamaları çocukların motor becerilerini ve kendilerini ifade etme becerilerini artırmıştır. Ayrıca, öğrenme süreçlerine de destek sağlamışlardır.

Çınar ve İzmirli (2017) tarafından yürütülen araştırmada, müzik terapi uygulamalarının görme engelli öğrencilerin algı, dikkat ve hafıza becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, müzik terapi uygulamaları görme engelli öğrencilerin algı, dikkat ve hafıza becerilerini geliştirmiştir.

Tüzün (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, müzik terapi uygulamalarının otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin sosyal becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, müzik terapi uygulamaları öğrencilerin sosyal becerilerini artırmış ve öğrenme süreçlerine katkı sağlamıştır.

Öztürk ve Şimşek (2016) yürüttükleri araştırmada araştırmacılar müzik terapinin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal becerileri, iletişim ve davranış sorunlarındaki farklılıklarını incelemişlerdir. Randomize kontrollü bir deney tasarımı kullanarak, müzik terapi uygulanan ve uygulanmayan iki grup arasında karşılaştırma yapılmıştır. Müzik terapi uygulanan gruba 16 hafta boyunca haftada bir 45 dakikalık müzik terapi seansı verildi. Sonuçlar, müzik terapi uygulanan grupta iletişim becerilerinin olumlu yönde gelişme gösterdiği tespit edilmiştir.

2.2.2. Yurt Dışı Araştırmaları

Rickson ve McFerran (2007) yapmış oldukları çalışmada özel eğitimde müzik terapinin yerini araştırmıştır. Bu çalışma için Avusturalya ve Yeni Zelanda'da yürütülmekte olan özel eğitim çalışmaları içerisinde müzik terapi konusu incelenmiştir. Çalışmasında araştırmacılar ve klinik çalışmalar arasında oluşan boşluktan dolayı eksiklikler olduğunu öngörmüştür. Bu konuyla ilgili yeterli çalışmanın olmadığını ve 21.yüzyılda karma yöntemli çalışmaların yapılması gerektiğinden bahsetmiştir.

Daveson ve Edwards (1998) Avusturalya'da yürütmüş olduğu "Özel Eğitimde Müzik Terapinin Rolü" isimli çalışmasında tıbbi kurumlar (bakım evleri, darülaceze ve hastaneler) ve eğitim kurumlarında (özel eğitim okulları, normal okullar, özel eğitim geliştirme merkezleri) yürütülmekte olan özel eğitim uygulamalarının içinde müzik terapi uygulamalarını incelemiştir. Bu çalışmaya göre özel eğitimde müzik terapi, özel eğitim hedeflerine ulaşmak için müziğin işlevsel olarak kullanılmasıdır. Bu

hedeflere ulaşmak için doğaçlama müzik, enstrümantal çalma, şarkı söyleme, müzik dinleme, müzik ve hareket, bilinen şarkılarda sözlerin değiştirilmesi, şarkı yazma ve besteleme gibi müzik terapi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarında müzik terapi konusunda mevcut kaynakların yeterli düzeyde ayrılmadığına ve müzik terapinin özel eğitim programlarının içinde yer alması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Gfeller (1983) tarafından yapılan "Normal ve Öğrenme Engelli Öğrencilerde Akılda Kalmaya Yardımcı Olarak Müzikal Anımsatıcılar" başlıklı araştırmada melodik-ritmik müziğin, çarpım tablosu gibi gerçek bir akademik görevi olan özel gereksinimli öğrenciler için bir hafıza yardımcısı olarak kullanımını incelemiştir. Michigan bölgesindeki Grand Rapids'de yapılan çalışmada 9,10 ve 11 yaşlarında 60 erkek öğrenci yer almıştır. Bu öğrencilerin 30'u normal öğrenciler, diğer 30'u ise özel gereksinimli öğrencilerdir. Çalışmanın sonucunda müzikal-ritmik hatırlamanın hem öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler hem de normal gelişim gösteren öğrenciler için önemli ölçüde arttığını tespit etmiştir.

Gungsberg (1988) tarafından yürütülen çalışmada, kaynaştırma ortamındaki gelişimsel olarak geride kalmış ve normal gelişim gösteren çocuklar arasındaki sosyal oyunu kolaylaştırmak için doğaçlama müzik ve şarkı sözleri kullanan bir müdahale tekniği olan Doğaçlama Müzikli Oyunun (IMP) etkinliğini incelemiştir. 3 ila 5 yaşları arasındaki gelişimsel olarak gecikmiş ve gecikmemiş 12 çocukla videoya kaydedilmiş on IMP bölümü gerçekleştirildi. IMP bölümlerinin dört aşamalı bir ilerlemeyle geliştiği ve IMP'nin bu çocuklar arasındaki sosyal oyun bölümlerini tahmin edilen sürelerin ötesinde sürdüreceği varsaymıştır. Edebiyat. Videoya kaydedilen bölümlerin analizi, her bölümün varsayılan öğretim sırasına uygun olduğunu ve IMP'nin tipik olarak beklenen sürenin üç katından fazla süren sosyal oyun bölümlerini sürdürdüğünü gösterdi. Gelişimsel olarak gecikmiş ve gecikmemiş çocukların oyunlarındaki niteliksel farklılıklar, seçilen bantlanmış bölümlerin mikro analizi yoluyla elde etmiştir. Bir müdahale tekniği olarak etkinliğinden en çok sorumlu olan IMP'nin unsurları, çocukların oyunlarına öğretmen katılımı eksikliğinin bildirildiği ışığında tartışılmaktadır.

Ropp'un (2006) yaptığı araştırmada özel eğitim yöneticilerinin özel eğitim programlarında müzik terapinin yer almasına ilişkin algılarını incelemiştir. Toplamda 78 yöneticinin gönüllü olarak katıldığı araştırmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda, özel eğitim yöneticilerinin kendileri tarafından bildirilen algıları ve uygulamaları, müzik terapi ile kişisel deneyimi olanların, olmayanlara göre daha olumlu değerlendirmeler verme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Yöneticilerin lisansüstü eğitimde müzik terapiyi öğrenmesi, müzik terapiye ilişkin önemli ölçüde daha olumlu yanıtlar vermesiyle sonuçlanmıştır.

Brotons 2001 yılında İspanya'da yürüttüğü akademik pilot projesinde 25 müzik öğretmeni ile teorik ve pratik uygulamalar yapmıştır. Öncelikle 30 saat süren bir hizmet içi eğitim kursu tamamlayan öğretmenler ardından aktif deneyim içeren bir atölyeye katılmışlardır. Eğitim kursunun ardından 9 öğretmen projenin uygulamalı kısmına katılmaya gönüllü olmuştur. Yürütülen projenin sonucunda katılımcıların özel gereksinimli öğrencilere nasıl yaklaşacaklarını bilmedikleri, malzeme eksikliği yaşadıkları ve çalışma şartlarının uygun olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bertollo, Barbosa, ve Bottaro (2019) özel eğitimde müzik terapinin kullanımı hakkında bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada, müzik terapinin özel eğitim alanında nasıl kullanılabileceği ve hangi durumlarda faydalı olabileceği araştırılmıştır. Araştırmacılar, müzik terapinin öğrencilerin dikkat, davranış, dil becerileri, motor becerileri ve sosyal becerilerini geliştirebileceğini bulmuşlardır. Ayrıca, müzik terapinin öğrencilerin okulda daha aktif katılımcılar olmalarına da yardımcı olabileceği sonucuna varmışlardır.

Kyriazakou ve Kokaridas (2020) ise müzik terapinin öğrencilerin özsaygı ve sosyal becerilerini geliştirmede nasıl kullanılabileceğine odaklanmışlardır. Bu çalışmada, müzik terapinin öğrencilerin kendilerine güvenlerini artırdığı, sosyal becerilerini geliştirdiği ve okulda daha iyi performans göstermelerine yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, müzik terapi ile kullanılan diğer terapilerin de öğrencilerin özsaygı ve sosyal becerilerindeki gelişmeleri artırdığı belirtilmiştir.

Hefter ve Koops (2013) müzik terapi ve serebral palsili çocukların fiziksel becerilerinin geliştirilmesini inceleyen bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada, 16 çocuk 6 hafta boyunca haftada bir kez 45 dakikalık müzik terapi seanslarına katılmıştır. Kontrol grubu ise 6 hafta boyunca müzik terapi almamıştır. Sonuçlar, müzik terapi uygulanan grupta kontrol grubuna göre daha fazla fiziksel aktivite gözlemlenmiştir. Ayrıca, müzik terapi uygulanan çocukların sosyal becerileri de gelişmiştir. Araştırmacılar, müzik terapinin serebral palsili çocukların fiziksel ve sosyal becerilerini geliştirmek için etkili bir tedavi yöntemi olabileceği sonucuna varmışlardır.

Wang'ın 2020'de yürütmüş olduğu çalışmada, müzik terapinin görme engelli çocukların duygusal durumları üzerindeki etkisini incelenmiştir. Deney, 28 görme engelli çocuğun katılımıyla gerçekleştirilmiş ve iki gruba ayrılmıştır: müzik terapi uygulanan grup ve kontrol grubu. Müzik terapi uygulanan grup, haftada bir kez, 45 dakikalık bir müzik terapi seansı almıştır. Sonuçlar müzik terapi uygulanan grupta duygusal durumun iyileştiğini ve mutluluk düzeyinin arttığını göstermiştir.

Kern ve arkadaşlarının (2007) yürüttüğü çalışmada, otizmli küçük çocukların sabah karşılama rutinlerinde bağımsızlıklarını artırmak için şarkıların kullanımı incelenmiştir. Araştırmacılar, müdahalenin etkililiğini değerlendirmek için katılımcılar arasında birden fazla temel çizgi tasarımı kullanmışlardır. Uygulama, çocuklara sabah karşılama rutininin adımlarını içeren bir şarkı söylemeyi öğretmekten oluşmaktadır (örneğin, "günaydın" demek, göz teması kurmak, el sıkışmak). Sonuçlar, tüm katılımcıların müdahale sonrası sabah karşılama rutininde bağımsızlıklarını artırdığını ve kazanımların takip oturumlarında da sürdürüldüğünü göstermiştir. Bu çalışma, şarkıların otizmli küçük çocuklarda bağımsızlığı artırmak için etkili bir strateji olabileceğini düşündürmektedir.

Thompson ve arkadaşlarının yürüttüğü çalışmada (2011), müzik terapinin otizmli çocukların iletişim becerilerini geliştirmedeki etkisi incelenmiştir. Araştırmacılar, bir öncü araştırmanın bulgularını teyit etmek ve daha ayrıntılı sonuçlar elde etmek için 5-12 yaşları arasındaki 22 otizmli çocukla çalışmıştır. Çocuklara 16 haftalık bir müzik terapi programı uygulanmış ve iletişim becerilerinin gelişimi ölçülmüştür. Sonuçlar, müzik terapi uygulanan çocukların iletişim becerilerinde önemli bir artış olduğunu göstermiştir.

Alghamdi 2019'da müzik terapinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerindeki etkisini incelemek için bir sistemik inceleme yapmıştır. Araştırmacılar, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerinde müzik terapinin etkilerini değerlendirmek için 11 farklı çalışmayı incelemişlerdir. Sonuçlar, müzik terapi uygulanan grupların sosyal etkileşim, iletişim, davranışsal sorunlar, duygu durumları ve özbakım becerilerindeki iyileşmelerde daha olumlu sonuçlar gösterdiğini göstermiştir. Bununla birlikte, bazı çalışmaların örneklem büyüklüğü ve yöntemolojik sorunları nedeniyle sonuçların daha kesin olması için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.

O'Callaghan ve Grocke tarafından 2011'de yürütülen çalışmada, müzik terapinin düşük ve orta gelirli ülkelerde otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda kullanımına dair kanıtları incelemeyi amaçlanmıştır. Araştırmacılar, 2000 yılından bu yana yayınlanan 16 araştırmayı analiz etmiş ve müzik terapinin iletişim becerileri, davranış problemleri, sosyal etkileşim ve duygusal durum üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermiştir. Ancak, araştırmacılar daha fazla yüksek kaliteli çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

Kim ve arkadaşlarının (2008) yürüttüğü çalışmada, otizmli çocukların duygusal, motivasyonel ve kişiler arası tepkilerini keşfetmek amacıyla, doğaçlama müzik terapinde yapılan değişiklikleri değerlendirmeyi hedeflenmiştir. Araştırmacılar, çocukların davranışlarında meydana gelen değişiklikleri değerlendirmek için tek vaka tasarımı kullanılmıştır. Sonuçlar, çocukların duygusal ve motivasyonel yanıtlarının önemli ölçüde arttığını ve sosyal etkileşimlerinin geliştiğini göstermiştir. Çalışma, doğaçlama müzik terapinin, otizmli çocukların duygusal ve sosyal gelişimini desteklemek için etkili bir müdahale olabileceğini göstermektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşmelerin gerçekleştirildiği, bağlam ve olguların derinlemesine anlaşılmasını sağlayan detaylı betimlemelerin yapıldığı, araştırma verilerine doğrudan kaynağından ulaşılabilmesine olanak sağlayan bir yöntem olan nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, geleneksel araştırma yöntemleri ile ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için gereklidir (Büyüköztürk ve ark. 2011: 89). Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitiminde müzik terapinin kullanılması ile ilgili bilgi ve görüşleri hakkındaki fenomenleri inceleyen bu araştırmada fenomenolojik model tercih edilmiştir. Fenomenoloji, insanların belirli bir olgu veya kavram hakkındaki anlayışlarını, duygularını, bakış açılarını ve algılarını ifade etmelerine olanak tanıyan ve bu olguyu nasıl deneyimlediklerini betimlemede kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Rose, Beeby ve Parker, 1995: 1124). Bu modeldeki çalışmalar kişilerin bir olgu ile ilgili ortak düşüncelerini inceleyerek bir araya getiren araştırma yöntemidir (Creswell, 2013: 77). Bu nedenle katılımcıların ortak görüş ve düşünceleri sistematik bir yolla sunulmuştur.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Mersin ilinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı kurumlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinden (n=31) oluşturmaktadır. Örneklem seçimi, nitel araştırmalarda kullanılan örneklem modeli olan amaçsal (amaçlı) örnekleme ile seçilmiştir. "Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların (information-rice cases) seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak sağlar" (Büyüköztürk ve ark. 2011: 103). Örnekleme seçiminde, amaçsal örneklem yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme ile hareket edilmiştir. Maksimumum çeşitlilik örneklemesi araştırmanın amacına uygun şekilde saptanan, farklı durumlar arasındaki ortak ya da birbirinden farklılaşan tarafların veya benzer yönlerin bulunması yoluyla araştırmaya konu olan problemin daha geniş bir perspektifte açıklanmasıdır (Büyüköztürk ve ark. 2011: 254). Bu nedenle farklı türdeki özel eğitim okullarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerine ulaşılarak araştırmanın çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırma sürecinde çalışma grubundan veri toplanırken yeni verilerin araştırma sorularına ek bir bakış açısı getirmemesi yani hiçbir yeni bilginin ortaya çıkmaması ile veri toplama sürecinin durma noktası belirlenmiştir (Yıldırım 1999: 7). Böylece İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı kurumlarda 01.12.2021-01.04.2022 tarihleri arasında araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden (n=31) katılımcılar araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Nitel araştırmalarda, örnekleme doygunluk oluşuncaya kadar devam etmektedir. Bu araştırmada 31. katılımcı ile veriler tekrar etmeye başladığından dolayı doygunluk oluştuğu kararı ile 31. katılımcıda verilerin toplanması sonlandırılmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan özel eğitim öğretmenlerinin demografik özelliklerine ait tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Dağılımları

Yaş	n	%
20-30	6	19,3
31-40	10	32,2
41-50	13	41,9
51 üstü	2	6,4
Toplam	**31**	**100,0**

Tablo 1'de yer alan verilere göre katılımcıların %41,9'u (n=13) 41-50 yaş aralığında yer almaktadır. En fazla katılımcı bu aralıkta yer almaktadır. Diğer katılımcılar ise %19,3 ile (n=6) 20-30 yaş, %32,2 ile (n=10) 31-40 yaş ve %6,4 ile (n=2) 51 üstü yaş aralıklarında yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Erkek	13	41,9
Kadın	18	58,0
Toplam	**31**	**100,0**

Tablo 2'de katılımcıların cinsiyete göre dağılımları gösterilmektedir. Tabloya göre katılımcıların %58'ini (n=18) kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %41,9'u (n=13) ise erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Görev Süresi Dağılımları

Görev Süresi (yıl)	n	%
1-10	16	51,6
11-20	12	38,7
21-30	3	9,6
Toplam	**31**	**100,0**

Tablo 3'te katılımcıların görev süresinin yıla göre dağılımları gösterilmektedir. Katılımcıların %51,6'sı (n= 16) 1-10 yıl arasında görev süresine sahiptir. Katılımcıların %38,7'si (n=12) 11-20 yıl arasında, %9,6'sı ise (n=3) 21-30 yıl arasında görev süresine sahiptir.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri;

- Mersin il merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı kurumlarda çalışan öğretmen olmak,
- Araştırmaya katılmayı kabul etmek.

Araştırmaya dahil edilmeme kriterleri;

- Mersin merkez ilçeler dışındaki ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı kurumlarda çalışan öğretmen olmak,
- Araştırmaya katılmayı kabul etmemek.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu (EK-1)' ve 'Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu (EK-2)' kullanılarak toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu (EK-1), araştırmacı tarafından konu ile ilgili güncel literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini inceleyen; yaş, medeni durum, eğitim durumu ve araştırmanın amacı doğrultusunda müzik terapi alma, herhangi bir müzik aletini kullanmaya yönelik soruların yer aldığı Kişisel Bilgi Formundan oluşmaktadır.

3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu

Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu (Ek-2), araştırmacı tarafından güncel literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur. Bu form; katılımcıların yaşadığı deneyimleri derinlemesine görüşme yoluyla elde edebilmek için oluşturulan yarı-yapılandırılmış

soruları içeren bir formdur. Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu, araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra formun araştırmaya uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla alanında uzman üç kişiden uzman görüşü alınmıştır.

3.3.3. Veri Toplama Araçlarının Ön Uygulaması

Veri toplama formlarından Kişisel Bilgi Formu (EK-1) ve Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu (EK-2)'nun işlerliğini ve ortalama uygulama süresini değerlendirmek amacıyla, araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan üç katılımcıya ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama öncesinde, belirtilen veri toplama formları, alanında uzman üç kişiye gönderilerek araştırmaya uygunluğu değerlendirilerek uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü sonucunda önerilen düzenlemelerle birlikte Kişisel Bilgi Formu (EK-1) ve Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu (EK-2)'na son hali verilmiştir. Ön uygulama yapılan öğretmenler araştırma kapsamına alınmamıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri, etik kurul onayları ve kurum izinleri alındıktan sonra araştırmacı tarafından bireysel derinlemesine görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Görüşme, nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama araçlarından birisidir. "Görüşmenin temel amacı, katılımcıların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıkları ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle odaklanılan nokta, görüşülen kişilerin deneyimleri, izlenimleri ve düşünceleridir. Araştırmalarda genellikle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilir. Ancak duruma göre telefonla ya da görüntülü olarak da görüşmeler sağlanabilmektedir (Şimşek 2012: 134). Görüşmeler yarı yapılandırılmış sorularla derinlemesine görüşme tekniği ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Veriler 01.12.2021-01.04.2022 tarihleri arasında tanımlanan ilgili kurumlara giderek araştırmacı tarafından toplanmıştır. Bireysel derinlemesine görüşmeler sırasında her bir görüşme araştırmacı tarafından numaralandırılarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce yazı yazma ve ses kaydı için sorumlu araştırmacı tarafından araştırmanın amacı oldukça ayrıntılı bir şekilde katılımcılara açıklandıktan sonra katılımcıların yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür.

3.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Nitel araştırmalarda verilerin analiz süreci; gözlem, görüşme ve belge analizi gibi farklı kaynaklardan elde edilen büyük miktardaki verilerin analiz edilip sentezlenerek özetlenmesi ve yorumlanması aşamalarını ifade eder (Yıldırım, 1999). Nitel veri analizi verilerin düzenlenmesi, verilerin özetlenmesi ve verilerin yorumlanması aşamalarını kapsar. Bu araştırmada nitel veri analiz

sürecine benzer adımlarla kodlama, temalara ayırma ve bulguların oluşturulması adımlarıyla ilerlenmesi ve doğrudan yorumlama yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinin ilk adımında ses kayıt cihazının çözümlenmesi yapılmıştır. Ses cihazına kaydedilen görüşmeler ve gözlemci tarafından tutulan alansal notlar "Microsoft Office Word 2016'' programında bilgisayar ortamına aktarılarak metin haline dönüştürülmüştür. Ayrıca maksimum çeşitlilik örneklemeden yola çıkarak verilerin toplanma sürecinde; başta her bir katılımcının yaşadıkları genel çevrenin ve her bir katılımcının görüşme esnasındaki davranışlarının yapılandırılmış alan çalışması şeklinde gözlemler yapılarak kısa alansal notlar alınmıştır. Katılımcıların sözlü ifadelerinin yanı sıra sessiz kalma, gülme, heyecan gibi sözsüz davranışları da belirtilmiştir. İkinci adım olarak araştırmanın verilerinin analiz edilmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. "Betimsel analiz, elde edilen verilerin belli temalara göre kategorilendirilerek analiz edilmesini ifade etmektedir. Betimsel analizde amaç, olayı özetlemek olduğu için araştırmalarda yer alan görüşmecilerin alıntılarına da sık sık yer verilir" (Üzümcü, 2016: 327). Betimsel analiz dört basamaktan oluşmaktadır. Birinci aşamada, araştırmacı çalışması ve veri analiz için bir çerçeve oluşturur. Bu çerçeveyle verilerini hangi temalar altında düzenleyeceğini belirlemiş olur. İkinci aşamada bu oluşturduğu çerçeveye bağlı olarak okur ve düzenler. Üçüncü aşamada veriler tanımlanır. Son aşamada araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, neden sonuç ilişkisi kurar ve anlamlandırır (Özdemir, 2010: 336). Betimsel analizin ardından çıkan sonuçlar daha derin ve detaylı bir analiz için içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen ham verileri tanımlamaya açıklamaya yardımcı olacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizle incelenen veriler, içerik analiziyle derinlemesine bir işleme tabi tutulur ve yeni kavramlar keşfedilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbiriyle ilişkili verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 227). Bu araştırmada nitel veri analiz sürecine benzer adımlarla ilerlenmiş olup özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı kurumlarda çalışan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan derinlemesine görüşme sonrasında elde edilen veriler yorumlanmıştır.

3.6. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma verileri toplanmaya başlamadan önce Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden kurum izni ve Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (EK-4). Etik kurul onayı ve kurum izni alındıktan sonra derinlemesine ve yüz yüze bireysel görüşme yapılmıştır. Görüşmenin başında katılımcı öğretmenlere araştırma hakkında; bilgilendirme yapılarak, araştırmanın bilimsel amaçlarla yapılacağı, katılımcıların tüm kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı, çalışma tamamlandıktan sonra ses kayıtları ve belge notlarının yok edileceği, belge kayıtlarında isimleri yerine kodlamalarla yer tutacakları bilgisinin verilerek katılımcıların yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların gönüllülük ve gizlilik esasına göre katılımları sağlanmıştır.

3.7. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmanın kapsam geçerliliğini oluşturabilmek için alanında uzman üç kişiden alınan teyit ile görüşme soruları oluşturulmuş ve görüşleri doğrultusunda düzeltilerek son haline getirilmiştir. Çalışma grubuna gönüllü katılım için kişilerin onayı alınmış ve bu araştırmaya dahil edilme kriteri haline getirilmiştir. Ayrıca her katılımcıdan ses kaydı ve not alınması ile ilgili bilgilendirmeler yapılmış, kişilerin ismi şifreleme yöntemiyle saklı tutulmuştur. Araştırmada elde edilen bilgilerin bu araştırma dışında kullanılmayacağı teyit edilmiştir. Verilerin tutarlılık kontrolünün sağlanması için ses kaydı yazılı metine dönüştürülürken iki uzman tarafından işlenmiştir. Daha sonra bu iki metin çalışmasının birbiriyle uyumu incelenerek son hali alması sağlanmıştır. Çalışmanın iç geçerliliğinin sağlanması için de veri toplama süreci doyuma ulaşılana kadar devam ettirilmiştir. Görüşme esnasında katılımcıların herhangi bir yönlendirmeye maruz kalmaması için araştırmacı yalnızca görüşme sorularını sormuş ve kendi düşüncelerini ifade etmemiştir. Verilerin yorumlanma aşamasında dış geçerliliği sağlayabilmek adına tanımlamalara önem verilmiş ve gerekli görülen yerlerde ham verilerin sunumu yer almıştır. Ayrıca temaları oluşturma sürecinde kodlar arası güvenirlilik formülünden yararlanılarak oluşturulmuş bağımsız iki uzman analizlerinin sonucu incelenmiştir. İncelenen iki analiz sonuçlarının birbiriyle yüksek oranda uyum gösterdiği tespit edilmiştir.

4. BULGULAR

Özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlayan araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı doğrultusunda sorulan sorulara verilen yanıtların incelenmesine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Kişisel Bilgi Formu (EK-1) ile elde edilen veriler ile Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Soru Formu (EK-2) ile elde edilen veriler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yapılan analizlerde bulguların 3 ana tema ve 16 alt tema altında sunulması uygun görülmüştür.

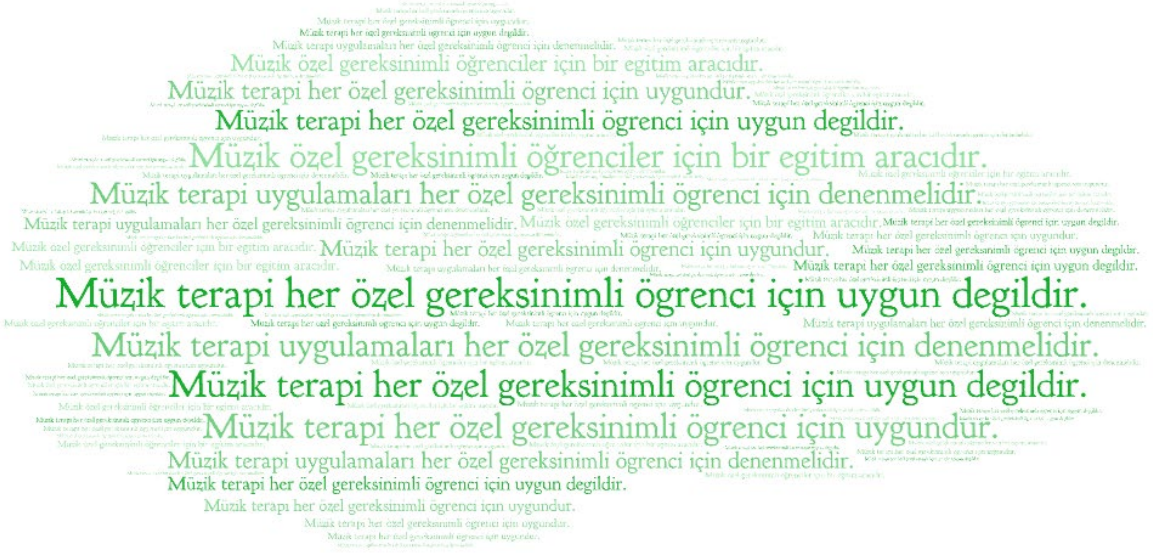
4.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Kavramı ile Müzik Terapi Hakkındaki Bilgi ve Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki bilgi ve düşünceleri ana teması ile bu temaya ait alt temalar sunulmuştur. Daha sonra alt temalar başlıklar altında incelenmiştir.

Tablo 5. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki bilgi ve görüşlerinden çıkan ana ve alt temalar

Ana Tema		Alt Tema	İfade eden Katılımcılar	%
TEMA 1. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Kavramı ile Müzik Terapi Hakkındaki Bilgi ve Görüşleri	1.	Müzik özel gereksinimli öğrenciler için bir eğitim aracıdır.	K6, K10, K24	6,8
	2.	Müzik terapi uygulamaları her özel gereksinimli öğrenci için denenmelidir.	K1, K3, K5, K8, K9, K11, K12, K17, K22, K24, K25, K28, K30, K31	31,8
	3.	Müzik terapi her özel gereksinimli öğrenci için uygundur.	K6, K13, K14, K16, K18, K29	13,6
	4.	Müzik terapi her özel gereksinimli öğrenci için uygun değildir.	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K10, K11, K12, K15, K17, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K30, K31	47,7

Tablo 5. ile sunulan bulgular kelime bulutu tekniği ile de desteklenmiştir. Aşağıdaki şekilde ana tema 1'e ait kelime bulutu gösterilmektedir.



Şekil 1. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki bilgi ve görüşlerinden çıkan alt temalarla oluşturulan kelime bulutu

4.1.1. Alt Tema 1 "Müzik, Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Bir Eğitim Aracıdır."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinden 3 katılımcı, müziğin etkili bir eğitim aracı olduğunu belirtmiştir. Müziği matematik öğretiminde, hava durumu bilgisi vermede, gündelik hayat ile alakalı bilgilerin öğretiminde kullandıklarını ifade etmektedirler.

"Müzik, özel gereksinimli öğrenciler için bir eğitim aracıdır" alt temasına ait özel eğitim öğretmenlerinin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

K6 ve K10 müziğin eğitimde kullanımını kendi derslerinden örneklerle açıklamış ve bu yöntemle işlemek istedikleri konuları daha rahat işlediklerinden bahsetmişlerdir.

> *"Kendi çocuğum da down sendromlu. Ben yönerge verdiğim zaman çocuğum yapmadı. Öğrencilerimde de müzik kullanarak daha iyi yaptığını fark ettim. Ses tonumu ayarlayarak alçaltarak yükselterek şarkıya dönüştürerek daha faydalı olduğunu gördüm. Müziği bir eğitim aracı olarak kullandım."* (K6)

> *"Benim sınıfımda müzik ile öğrenen öğrencim var. Ben o öğrenciye müzikle matematik verebiliyorum. Hava durumu bilgisi verebiliyorum. Gündelik hayatta hangi kıyafeti hangi havada giyebileceğini … Bu sene okulumuza ilk defa din kültürü öğretmenimiz geldi. Özel eğitimde ilk defa çalışıyor. Hocam dedim öğrencim müzik ile her şeyi öğrenebilir. Din çok soyut bir kavram. Bizim çocuklarımız için imkânsız ötesi bir*

benimseme durumu ama benim öğrencim müzikal ile alınan bilgileri şu an oturduğu zaman çok rahat söyleyebilir. En azından o şarkıyı söylüyor. İçerik kısmını yavaş yavaş işliyoruz." (K10)

K24 ise özel eğitimde müziğin yerinin ayrı olduğunu ve özel gereksinimli öğrencilerin özgüvenlerine katkı sağladığı için ders başarılarına da olumlu yönde etki ettiğini ifade etmiştir.

"Özel eğitimde müziğin yeri başka. Onlara hani eğitime katabilmek için açıkçası özgüvenlerini yerine getiren bir şey diye düşünüyorum. Müziğin yerini bu şekilde tanımlayabilirim. Bütün derslerimizde kullanıyoruz açıkçası. Örnek veriyorum renkleri öğretirken renkler şarkısını söylüyoruz. Hayvanları öğretirken hayvanlar şarkısını öğretiyoruz." (K24)

4.1.2. Alt Tema 2 "Müzik Terapi Uygulamaları Her Özel Gereksinimli Öğrenci İçin Denenmelidir."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin yarısına yakın kısmı (n= 14) müzik terapi uygulamalarının her özel gereksinimli öğrenci için denenmesi gerektiği görüşünü belirtmiştir. Müzik terapi uygulamalarının her öğrencide farklı bir etki yaratabileceği düşüncesinde olan katılımcılar bu etkilerin olumlu ya da olumsuz olacağını denemeden bilemeyeceklerini ifade etmektedir.

"Müzik terapi uygulamaları her özel gereksinimli öğrenci için denenmelidir" alt temasına ait özel eğitim öğretmenlerinin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

K1, K5 ve K25 özel gereksinimli çocukların bireysel farklılıklarının çok fazla olduğunu ve müziğin nasıl bir etki edeceğinin buna bağlı olduğunu dile getirmişlerdir.

"*Denemek gerekir. Çünkü her çocuğun neye ne tepki verdiğini denemeden bilemeyiz. Başarılı olsa da olmasa da en azından denemek gerekir. Belki başarı sağlayacaktır. Denemeden bilemeyiz bunu."* (K1)

"Denedikten sonra karar verilmelidir. Özel eğitim bireysel olduğu için çocuk ikiz de olsa aynı sosyal çevrede büyüse bile iki farklı tepki alınabilir." (K5)

"Bunu deneyerek göreceğiz. Denemek lazım. Faydalı olanda devam ettirilir. Faydalı olmayanda kesmek lazım zaten." (K25)

K9 ve K28 otizmli öğrencilerin müzikten rahatsız olabileceğini düşündüklerinden bu hastalığı taşıyan öğrencilerin eğitiminde müziğin kullanımına dikkat edilmesi gerektiği sonucuna çıkan ifadelerde bulunmuşlardır.

"Ben denemek isterim. Çünkü görmek lazım. Belki de sessiz olan bir şeyin uyandırılmış olması olacak. Sadece bir denemek. Kaybedeceğimiz hiçbir şey yok. Hala otizmli çocuklarla ilgili net bir açıklama yok. Hala araştırılıyor. Herkesten bir akıl alıyor ve uyguluyoruz. Deniyoruz." (K9)

"Her çocuğun müzik damarının dokunma şeyinin müziğindeki algının farklı olacağını düşündüğüm için denemek lazım ama mutlaka özel eğitime sokulmalı mı her çocuk için yapılmalı mı bilmiyorum. Çünkü ses duyarlılığı olan çocuklarımız da var otizmde. Ses düzeni değiştirilebilir. Ama ben kullanıyorum etkilerini görüyorum. Müziğim her daim açıktır sınıfımda." (K28)

4.1.3. Alt Tema 3 "Müzik Terapi Her Özel Gereksinimli Öğrenci İçin Uygundur."

Katılımcıların bir kısmı (n=6) müzik terapinin her özel gereksinimli öğrenci için uygun olduğunu belirtmiştir. Müziğin her bireye ulaşabileceğini ve herkes için bir terapi yöntemi olabileceğini ifade etmiştir. Otizmli öğrencilere daha çok katkı sağlayacağını düşünen katılımcılar, müziğin sakinleştirici bir etkisi olduğunu ve evrensel bir dil olduğu için herkese hitap ettiğini belirtmiştir.
"Müzik terapi her özel gereksinimli öğrenci için uygundur" alt temasına ait özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

K13 ve K16 müziğin ve müzik terapinin her özel gereksinimli öğrenci için uygun olabileceğini kendi deneyimleriyle anlatmış ve öğrenciye uygun olan müziğin seçildiği takdirde başarının sağlanabildiğinden bahsetmiştir.

"Kesinlikle ben uygun olduğunu düşünüyorum. Hani derler ya müzik ruhun gıdasıdır diye söylenen sözün boşa olmadığını düşünüyorum. Bu zamana kadar yaptığım müzikle ilgili yaptığım uygulamalarda başarı oranı hemen hemen çok yüksekti. Önemli olan biraz önce dediğim gibi çocuğun özelliklerine göre uygun olan müziği seçebilmek. Bunu başarabildiği takdirde başarı sağlanabiliyor." (K13)

"Öğretilerimizi müzikle öğretiyoruz bazı tekerlemeler şeklinde. Mesela ritmik saymalar. Onu dramayla birleştirip müzikle birleştirip şarkılarla öğretiyoruz. Fayda sağlar. Zarar sağlar diyemeyiz kesinlikle diyemeyiz." K 16)

K6, K14 ve K18 otizmli öğrencilerde müziğin fayda sağlayacağını dile getirmiştir. Sakin ve alçak sesli müziklerin otizmli öğrencileri sakinleştirebileceğini belirtmişlerdir.

"Kesinlikle. Mesela şöyle olabilir. Mesela otizmlidir müzik duyduğunda hırçınlaşır. Ama hiç daha şimdiye kadar müzik duyup da hırçınlaşan otizmli çocuk görmedim. Müzik dinlediği için hırçınlaşan çocukla hiç karşılaşmadım. Genel olarak 16 yıllık tecrübeme dayanarak söylüyorum müziğin çocuklarda sakinleştirme etkisini gördüm özellikle sakin bir müzikse." (K6)

"Bence uygun. En ağırından en hafifine kadar hepsi için uygun. Hani otizm mesela yüksek sesten çok rahatsız olabilir ama onlar için daha alçak sesli bir şeyler. Bence hepsi için uygun." (K14)

"Uygundur ama bence otizmli bireyler için daha uygun olabilir onların sakinleşmesi için. Benim bir tane otizmli öğrencim vardı burada." (K18)

4.1.4. Alt Tema 4 "Müzik Terapi Her Özel Gereksinimli Öğrenci İçin Uygun Değildir."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin çoğu (n=21) müzik terapinin her özel gereksinimli öğrenci için uygun olmadığını dile getirmiştir. Ağır düzey engeli bulunan öğrencilerin müziğe karşı olumsuz tepkiler verebileceğini ifade etmişlerdir. Otizmli öğrencilerde müziğe karşı hassasiyetin çok fazla olduğunu ve bu nedenle olumlu sonuç alınamayacağını düşünen katılımcılar bireysel farklılıkların da müzik ve müzik terapi konusunda belirleyici rol oynayacağını belirtmiştir.

"Müzik terapi her özel gereksinimli öğrenci için uygun değildir" alt temasına ait özel eğitim öğretmenlerinin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

K2, K4 ve K20 öğrencilerin bireysel farklılıklarının bu duruma etki edeceğini dile getirmişlerdir. İleri düzey hastalıkları olan öğrenciler için uygun olmayacağını ve her öğrencide aynı etkiyi yaratmayabileceğini ifade etmişlerdir.

> "*Seviyesine göre değişir. Bazılarının algıları çok kapalı öğrencilerin. Ne kadar yapabilirsek yapalım algılarını açamayacağımız şeyler oluyor maalesef. Konuşma olmuyor ifade etmeleri olmuyor alıcı dilde sorunları oluyor. Haliyle ne kadar müzikle alakalı bir şey yapmış olsak da hepsi için uygun değil."* (K2)
>
> *"Her çocuk için kesinlikle diyemeyiz. Nasıl her eğitim öğretim yöntemi tamamına uygun olmadığı gibi müzik terapi uygulamalarının da etkin olabileceği ve olamayacağı öğrenciyle karşılaşmak mümkün. Hiçbir verim alamayacağım öğrencilerle karşılaşmak mümkün."* (K4)
>
> *"Onu şey yapmak lazım bireysel farklılıklar da devreye giriyor. Her çocukta her müzik aynı etkiyi yaratmayabiliyor."* (K20)
>
> *"Değil kesinlikle. Çünkü otizmli çocuklar çok fazla gürültü sevmezler. Öncesini söyleyeyim mesela şimdi bizim okulda değil ama diğer özel eğitim okulları orta ve ağır düzeyler. Bir şekilde bu öğrencileri bir araya getirdiler. Daha önce ağır çocukların okulu ayrıydı şimdi birleştirdiler. Şöyle bir şey oluyor: Aynı serviste çocuğu getiriyorsun bir tanesine müziği açıyorsun hoplayıp zıplıyor diğeri kulaklarını kapatıyor."* (K21)

4.2. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müziğin ve Müzik Terapinin Özel Gereksinimli Öğrenciler Üzerindeki Etkileri Hakkındaki Bulgular

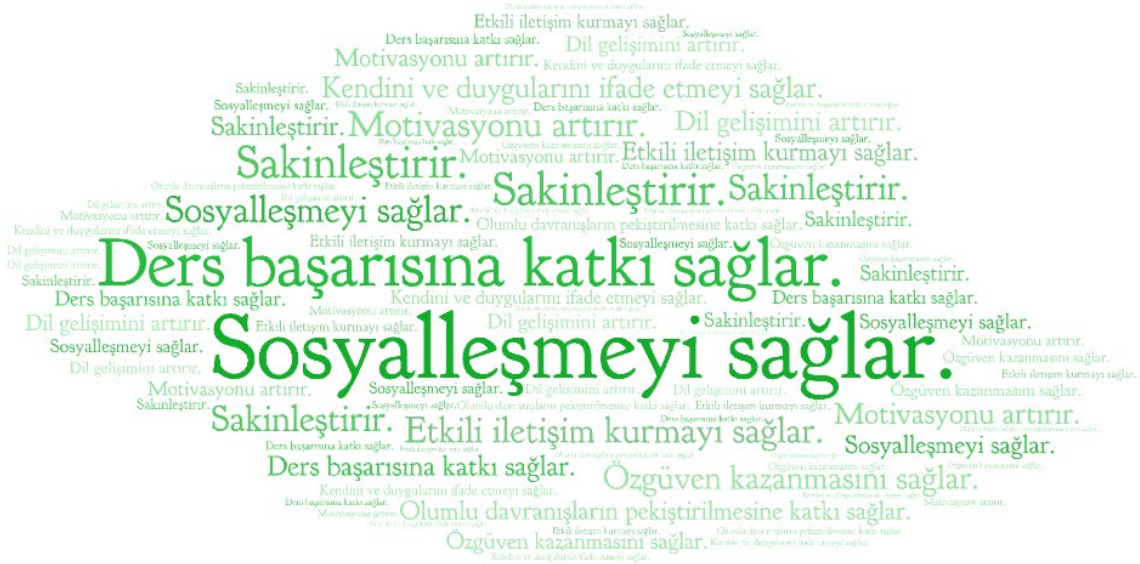
Özel eğitim öğretmenlerinin müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkileri hakkındaki düşünceleri ana teması ile bu temaya ait alt temalar sunulmuştur. Daha sonra alt temalar başlıklar altında incelenmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda çıkan bulgulardan elde edilen ikinci ana tema ile bu temaya ait alt temalar tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 6. Özel eğitim öğretmenlerinin müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkileri hakkındaki düşüncelerinden çıkan ana tema ve alt temalar

Ana Tema	Alt Tema	İfade Eden Katılımcılar	%
TEMA 2. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müziğin ve Müzik Terapinin Özel Gereksinimli Öğrenciler Üzerindeki Etkileri Hakkındaki Düşünceleri	1. Müzik özel gereksinimli öğrencilerde sosyalleşmeyi sağlar.	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K16, K17, K18, K21, K23, K25, K26, K27, K31	26,2
	2. Müzik özel gereksinimli öğrencilerin kendini ve duygularını ifade etmesini sağlar.	K11, K14, K17, K22	5,0
	3. Müzik, özel gereksinimli öğrencilerde olumlu davranışların pekiştirilmesine katkı sağlar.	K5, K12, K13, K14	5,0
	4. Müzik özel gereksinimli öğrencilerin özgüven kazanmasını sağlar.	K8, K24, K27, K29, K31	6,2
	5. Müzik özel gereksinimli öğrencilerde etkili iletişim kurmayı sağlar.	K1, K5, K6, K9, K10, K24	7,5
	6. Müzik özel gereksinimli öğrencilerde dil gelişimini artırır.	K2, K3, K6	3,7
	7. Müzik özel gereksinimli öğrencilerin motivasyonunu artırır.	K1, K2, K4, K20, K21, K24	7,5
	8. Müzik özel gereksinimli öğrencilerde ders başarısına katkı sağlar.	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K17, K19, K20, K21, K23, K25, K26, K27, K29, K31,	26,2
	9. Müzik özel gereksinimli öğrencileri sakinleştirir.	K2, K4, K6, K12, K14, K18, K20, K22, K28, K29	12,5

Tablo 6. ile sunulan bulgular kelime bulutu tekniği ile de desteklenmiştir. Aşağıdaki şekilde ana tema 2'ye ait kelime bulutu gösterilmektedir.



Şekil 2. Özel eğitim öğretmenlerinin müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkileri hakkındaki düşüncelerinden çıkan alt temalar ile oluşturulan kelime bulutu

4.2.1. Alt Tema 1 "Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Sosyalleşmeyi Sağlar."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin bir bölümü (n=21) müziğin özel gereksinimli öğrencilerde kaynaşmayı desteklediğini söylemiştir. Özel gereksinimli çocukların her ortamda kaynaşma ve sosyalleşme fırsatı bulamadığını ancak müziğin birleştirici gücüyle bu fırsatın yaratılabildiğini ifade etmişlerdir.

"Müzik özel gereksinimli öğrencilerde kaynaşmayı sağlar" alt temasına ait özel eğitim öğretmenlerinin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

> *"Özellikle zihinsel engelli ve down sendromlu öğrencilerle normal çocuklarla konser düzenledik. Çok da güzel oldu. Çocuklar için özellikle de özel çocuklar için gerçekten çok iyi oldu. Diğer çocuklarla rahat bir kaynaşma ortamı buldular. En azından bu tarz etkinliklerde kaynaşma fırsatı buluyorlar. Çünkü Türkiye'de her ortamda her zaman bu çocuklar normal çocuklarla kaynaşma fırsatı bulamıyorlar. Müzik etiketlenmenin önüne geçebilir. Zaten bu çocuklar kaynaştığı zaman arkadaş ortamında kendilerini kabul ettirebildikleri zaman bunların da önüne geçmiş oluyoruz."* (K1)

K1 özellikle down sendromlu öğrenciler için müziğin bir sosyalleşme aracı olduğunu ifade ederken K3 tüm özel gereksinimli öğrencileri kişisel olarak ele alıp müziğin birleştirici gücünün hepsi için etkili olduğunu belirtmiştir.

> *"Bizim öğrencilerimiz genel anlamıyla bireysel yaşam sürdürme çalışmalarındalar. Çünkü bazı aileler dışarı da çıkarmıyor. Bir müzik olduğunda toplu bir şekilde bir kaynaştırma şekli olabilir. Çünkü müziğin birleştirici bir etkisi var. Sadece engellilere*

yönelik değil bizler için de birleştirici bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Bu şekilde bir birleştirici etkisi olur. Diğer arkadaşlarıyla kaynaşması şeklinde bir etkisi olur." (K3)

"Kesinlikle. Şöyle müzik olduğu takdirde çocukların müziğe yönelimi çok farklı. Müziği duydukları anda hareketleri değişiyor duruşları değişiyor müziğe uyum süreçleri daha hızlı kabul edişleri daha hızlı. Müzikle hareket etmeleri daha kolay. Ben çok keyifli buluyorum müzikle çalışmayı. Ben şimdi ikinci kademedeyim. Müzik dersleri var çocukların. Taklit yetenekleriyle birlikte çok güzel dahil oluyorlar sosyal hayata, grup etkinliklerine çok güzel dahil olduklarını gördüm." (K6)

K25 ise müziğin sosyalleştirme gücünün öğrencilere katkısı olduğunu fakat bunun yeterli olabilmesi için ebeveynlerin bilinçli olması gerektiğini savunmuştur.

"Sosyal hayatı anlamında söylersen soysal hayatta ben şöyle olabilir hani dün değil önceki gün buraya bir müzikal gösterisine bir liseden öğrenci grubu geldi. Bizim çocuklar müzik sesini çok seviyor ben bazen öğlen aralarında da açıyorum zaten. Mesela açıyorum ve öğretmen diyor ki "Hocam çocuklar bu müziği çok seviyor açar mısın" diyor mesela. Açıyorum bakıyorum bahçede çocuklar kendi başına oynamaya veya arkadaşıyla el ele tutuşup dönmeye başlıyor. O açıdan sosyalleştirdiğini düşünüyorum ama tamamen değil. Katkı kesinlikle sunuyor ama yeterli değil. Zaten katkı sunabilmesi için bilinçli ebeveyn lazım en büyük sıkıntı orada başlıyor. Tamamen değil ama bir katkısının olduğunu düşünüyorum." (K25)

4.2.2. Alt Tema 2 "Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kendini ve Duygularını İfade Etmesini Sağlar."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinden 4 katılımcı müziğin, özel gereksinimli öğrenciler için kendisini ve duygularını ifade etme aracı olduğunu belirtmişlerdir. Özel gereksinimli öğrencilerin müzik bulunan ortamda daha rahat olduklarını, kendilerini daha iyi anlatabildiklerini ve duygularını daha rahat yansıttıklarını söylemişlerdir.

"Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kendini ve Duygularını İfade Etmesini Sağlar" alt temasına ait ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"Evet sosyal olarak çocuklar kendilerini çok da güzel ifade de ediyorlar. Çocukların sevdiği son dönemlerde popüler olan şarkılarda çocuklar üzgünse şeyse hemen o sevdikleri müzik çıkınca ona uyum sağlamaya çalışıyorlar söylemeye çalışıyorlar. En azından o melodiyi çalıyorlar, çalmaya çalışıyorlar. Dilleri dönmese bile müzikle birlikte o söyleyen kişiye eşlik etmeye çalışıyorlar." (K11)

"Yani ben aslında müziği çok seviyorum. Bu beni kendi fikrim. Müziğin tüm yaşamda olması gerektiğini düşünüyorum. Yani bizler için de çok önemli. Bütün duygularımızın çoğu dışa vurumu… Biz de bunu yaşıyoruz. Ben kendi çalıştığım öğrencilerde de bunu

görüyorum. Onlar da aynı biz de aynıyız sonuçta. Belki onlar bizden bir tık daha fazla yaşıyor duyguları ama aynı şeyleri yaşıyoruz. Ben müziğin hep olması gerektiğini düşünüyorum. Tabi müzikle ilgili daha problem davranışların azaltılacağı ya da günlük yaşamda sosyal becerilerde daha kolay iletişim ve beceri sağlanacağı araştırmalarla ortaya konulursa tabi ki kullanılmasını çok isteriz. Hatta böyle odaların kurulmasını isteriz. Okullarımızda hem eğitime katkı hem bireysel anlamda mesela zaten özel eğitimde hep özel eğitim öğretmenleriyle birlikte buradaki müzik öğretmenimiz de giriyor. Mesela bu tarz odalar daha çocuğun tınıların bazı işe desibeller daha fazla etkilerken daha az etkileyen var. O tarz şeylerin kullanılması etkili olur açıkçası." (K17)

K11 ve K17 özel gereksinimli öğrencilerin müzik ile duygularını daha ifade edebildiklerini ve o an olumsuz bir davranış sergiliyorlarsa müziğin etkisiyle olumsuz durumlardan daha kolay uzaklaştıklarını belirtirken K14 ve K22, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerinin yanı sıra duygusal olarak rahatladıklarını ifade etmişlerdir.

"Müziğin olduğu yerde bence arttırır. Yani şöyle kendilerini ifade etmede olsun rahatlatma özellikle rahatlatma çok önemli rahatlaması açısından müziğin önemi rolü çok büyük." (K14)

"Özel eğitimde de aynı şekilde. Çocukların hassas oldukları ya da hoşlandıkları şeyler olduğu zaman mesela müzik çok rahatlatıyor biz de sınıfta kullanıyoruz. Çocuklar sakinleşiyor mutlu oluyor. Yüzündeki ifadeyi görüyorsun. Ben otizmlilerle çalışıyorum şu an. Otizmde de çok şey böyle sınıfta kullandığın zaman etkisini görüyorsun. Duygusal anlamda rahatladığını hissediyorsun." (K22)

4.2.3. Alt Tema 3 "Müzik, Özel Gereksinimli Öğrencilerde Olumlu Davranışların Pekiştirilmesine Katkı Sağlar."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin bir kısmı (n=4) müziğin özel gereksinimli öğrencilerde olumlu davranış kazanımına katkı sağlayabildiğini söylemiştir. Olumsuz davranışların azaltılması için ve olumlu davranışların öğretiminin pekiştirilmesi için müziği bir araç olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir.

"Müzik, Özel Gereksinimli Öğrencilerde Olumlu Davranışların Pekiştirilmesine Katkı Sağlar" alt başlığına ait olan ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"Çok etkili olduğunu düşünüyorum. Hem bireysel olarak hem sosyal olarak çok etkili olduğunu düşünüyorum. Bazı öğrencilerin özellikle çok dışardan toplu grup veya okul dışındaki etkinliklerde sadece müziği duyunca bile olumsuz davranışı bırakıp dikkatini oraya yöneltip o şekilde mutlu olduğunu gördüm. Özellikle bazı çocuklarda çok baskın. O yüzden bunu çok net görebildim." (K5)

"Kesinlikle düşünüyorum. Benim şu an problemli davranışları olan bir öğrencimiz var. Sabah geliyor mesela okuldan çıkana kadar hiç durmuyor çocuk. Sürekli onunla ilgilenmemiz gerekiyor. Ama bazen müziği kullanarak onu sakinleştirebiliyoruz ki az önce de öyle yaptım zaten oradan geliyorum. Müzikle çocuk kafası bir dağılıyor, oynuyor. Sağa sola sarmıyor pek. Müziğin mesela onda etkisini çok görüyoruz biz. Onu kullanıyoruz." (K12)

K5 ve K12 müziğin özel gereksinimli öğrencilerde olumlu davranışların pekiştirilmesinde çok etkili olduğunu belirtirken K13 bunun yanı sıra müzik etkinliklerinin süresinin uzaması halinde bu etkinin tersine dönebileceğini de ifade etmiştir.

"Mesela onu açtığım zaman çok rahat geçiyor günüm ama krizleri olduğu dönemlerde çok normalde atma davranışı, vurma davranışı, ısırma davranışı varken bu müzikle bunu yok etmeyi başarıyoruz ama bu belli bir zamana mesela otizmli çocuklarda sese duyarlı olduğu için ister istemez örnek veriyorum 1 saatten sonra sevdiği müzik de olsa artık etkisi terse dönmeye başlayabiliyor. Olumsuz davranışları yok etmek için olumlu davranışları artırabilmek açısından kullanabiliyoruz." (K13)

"Bu çocuklar bazen geldiklerini sinirli, gergin, agresif olabiliyorlar. Derse uyum sağlayamıyorlar. Hani bunları müzikle sakinleştirip ruhsal dinginliği sağladıktan sonra sınıfa girip bu şekilde ders yaparlarsa tabi ki attırır. Arttıracağına inanıyorum kesinlikle." (K14)

4.2.4. Alt Tema 4 "Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Özgüven Kazanmasını Sağlar."

Katılımcıların bir kısmı (n=5) müziğin, özel gereksinimli öğrencilerin özgüven kazanmasında rol oynadığını belirtmiştir. Müziği kullanarak bir performans sergilemenin ya da kendilerini ifade etme aracı olarak kullanmanın, özel gereksinimli öğrencilerde değerli hissetme duyguları uyandıracağını ve kendilerini daha özgüvenli hissedeceklerini ifade etmişlerdir.

"Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerin Özgüven Kazanmasını Sağlar" alt temasına ait ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"*Eğer öyle bir de yeteneği varsa özgüven kazanması açısından insanların onu görmesi kendini iyi hissetmesi sonra ritim duygusu kazanması olabilir."* (K8)

"Özel eğitimde müziğin yeri başka. Onlara hani eğitime katabilmek için açıkçası özgüvenlerini yerine getiren bir şey diye düşünüyorum. Müziğin yerini bu şekilde tanımlayabilirim." (K24)

K27 ve K31 müzikle ilgilenmenin özgüvene katkı sağlayacağını ve bunun da akademik başarıya olumlu yönde etki edeceğini dile getirmiş ayrıca K27 müzik aktivitelerinin özel gereksinimli öğrenciler için kendini gerçekleştirme eylemi olduğunu ifade etmiştir.

"Bir şarkı söylemek bir müzik aleti çalmak ya da müzikle ilgilenmek çocuklara bir özgüven verir. Özgüvene bağlı olarak çocuğun da akademik yaşantısında başarı sağlayabileceğini düşünüyorum." (K27)

"Kişi kendini gerçekleştirir ve özgüveni artarsa diğer derslerdeki başarısı da buna bağlı olarak ilerler ve artar diye düşünüyorum." (K31)

4.2.5. Alt Tema 5 "Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Etkili İletişim Kurmayı Sağlar."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin bir kısmı (n=6) müziğin, özel gereksinimli öğrenciler için etkili bir iletişim aracı olduğunu belirtmiştir. Algı sorunları yaşayan öğrencilerde öğrenmeyi kolaylaştırabileceği için öğretmen-öğrenci iletişimine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Akranları ile iletişimde de müziği bir odak aracı olarak kullanarak bu iletişimi de kuvvetlendirebileceği belirtilmiştir.

"Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Etkili İletişim Kurmayı Sağlar" alt temasına ait ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"Ben çocukların gözündeki ışıltıyı gördüm. Mesela şu an teneffüse çıkarttığımızda derse çıkarttığınız zaman bir etkileşim kuramayabiliyorlar ama müzik oyun gibi etkinlikler sayesinde ortak paydada buluşabiliyorlar çocuklar." (K1)

K1 müziğin özel gereksinimli öğrenciler için direkt bir etkileşim aracı olduğunu düşünürken K5 müziğin özel gereksinimli öğrenciler için tepki ve dikkat süresini uzatan bir araç olduğunu, buna bağlı olarak da öğrencilerle iletişim kurmakta etkili olduğunu düşünmektedir.

"Biraz daha tepki sürelerinin uzadığını iletişim kurmaya açık hale geldiklerini çünkü çocuğun algı düzeyi ve dikkat düzeyi çok düşük olduğu için bununla ilgili çocukla iletişim kurmakta sözel olmayan tabi gayet etkili olduğunu düşünüyorum müziğin." (K5)

"Kesinlikle. Matematik dersinde olsun hayat bilgisi dersi olsun mesela matematik dersinde özellikle (ezgiyle) 1,2,3,4,5… mesela ritme dönüştürerek veriyorum. Ritim kavramını müzikle veriyorum çocuğun algısını değiştirmek için. Görsel olarak mesela ritim kavramını anlayabilmesi için yaptığım ritim hareketlerini tekrarlamasını istiyorum. Mesela (öğrenci ismi geçiyor) çok zor bir çocuk. Ama ritme karşılık veriyor. Ritimle yönerge vermek istediğim zaman yönergeyi yerine getiriyor." (K6)

"Şimdi sınıfımda 4 tane çocuk var. İki tanesi CP'li bakıma muhtaç. Yemeğimizi kendimiz yediriyoruz. Bir tane davranış bozukluğundan dolayı beni dinlemeyen var. Bir tane de kaçma eğilimi olan bir çocuk var. 4 tane farklı. Şimdi 4üne aynı anda müziği nasıl uygulayabiliriz bilmiyorum. Ama sorduğun sorunun cevabı şöyle olabilir: Hepsine küçük bir halk oyunları, küçük bir piyes, küçük bir etkinliğin içine aynı müziği vererek dahil edebilirim hepsine farklı bir misyon hepsine farklı bir rol vererek." (K9)

"Çocuk her zaman kendini ifade edemez. Bu anlamda müzik çok etkili oluyor." (K10)

"Bence kesinlikle artırabilir. Bunlar çünkü akranlarıyla bir iletişim kurması için başlatması gerekiyor ve hani iletişim başlatmayı özellikle biz önemsiyoruz özel eğitimde. Bunu müzik yoluyla grup yoluyla gruplaşmalar yoluyla sağlayabiliriz diye düşünüyorum." (K24)

4.2.6. Alt Tema 6 "Müzik Özel Gereksinimli Öğrencilerde Dil Gelişimini Artırır."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinden üç katılımcı müziğin, özel gereksinimli öğrencilerde dil gelişimine katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Normal şartlarda konuşmayan öğrencilerinin müzik sayesinde önce ses çıkarmaya başladığını sonrasında da harf ve kelime öğrenip konuşabildiklerini ifade etmiştir.

"Müzik, Özel Gereksinimli Öğrencilerde Dil Gelişimi Artırır" alt temasına ait ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"Hani maruz bıraktıkça daha da böyle dil gelişimine de etkisi olur. Öyle olunca da tabi ki akranları arasındaki ilişki de artar. Yine aynı şekilde dikkati yöneltme olsun ifade edildiği dili alıcı dili geliştirme yönünde olsun bunlara çok katkısı var." (K2)

K3 ve K6 müziğin özel gereksinimli öğrencilerde dil gelişimini artırmanın yanı sıra halihazırda konuşmayan öğrencilerin müzik sayesinde cümle kurabileceğini ve bu şekilde yalnızca ses çıkaran öğrencilerin bu sayede iletişim kurabileceklerini ifade etmişlerdir.

"Duyuşsal anlamda kendini daha iyi ifade edebilir. O aldığı sesler daha sonra konuşmasında yardımcı olabilir. Çünkü bazı öğrencilerimiz var sadece ses çıkarıyor konuşmuyor. Bu tarz bir eğitim çocukların konuşmasına yardımcı olabilir diye düşünüyorum." (K3)

"Akademik gelişimlerinde, sosyal gelişimlerinde katkı sağlayacağını düşünüyorum. Ben çocuğuma cümle söyletemiyorum mesela (şarkı söyler) sabah oldu, güneş açtı, horoz öttü üürü üüü diyorum mesela çocuğum benimle tekrar ediyor. Normalde cümle kurmuyor." (K6)

4.2.7. Alt Tema 7 "Müzik, Özel Gereksinimli Öğrencilerin Motivasyonunu ve Odaklanmasını Artırır."

Çalışmada yer alan katılımcılardan 6 kişi müziğin özel gereksinimli öğrencilerde motivasyon artırıcı bir araç olarak kullanıldığını ifade etmiştir. Normalde derste sıkılan ya da odak sorunu yaşayan öğrencilerin müzik ile derse çok daha ilgiyle yaklaştığı ve motivasyonlarının yüksek olduğu belirtilmiştir.

"Müzik, Özel Gereksinimli Öğrencilerin Motivasyonunu ve Odaklanmasını Artırır" alt temasına ait ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"*İşin içine müziği kattığımızda derslerimiz daha eğlenceli geçiyor. Biraz monotonluktan çıkıyor. Öyle olunca çocukların odaklanması dikkati daha çok artıyor.*" (K1)

"Terapi olarak değil de müzik kısmında o şekilde sürekli böyle işte derslere daha odaklanmaları artabilir. Motivasyonlarını arttırıp müziğin hiçbir katkısı yokmuş gibi görünüyor ama tam tersi. Modlarını yükseltip dersi daha iyi anlatabiliyoruz. Hatta pekiştireç olarak kullanabiliyoruz. Sevdiği müziği açacağım ders yaptıktan sonra diyerek motivasyonlarını arttırıyoruz. Sınıf ortamını güzelleştiriyoruz bu şekilde." (K2)

K1 ve K2 müziğin, özel gereksinimli öğrencilerin modlarını yükseltip derse daha çok katılım sağladıklarını ifade etmiştir. Ayrıca K2 öğrencilerin odaklanma sürelerine de olumlu yönde etkisi olduğunu düşündüğü müziği derslerde de kullandığını ve sınıf ortamının güzelleştiğini dile getirmiştir.

"Ders başarısına az önce de bahsettiğim gibi bizim özel eğitim alanında yaşadığımız en büyük problemlerden biri çocukların odaklanabilmesi. Çok kısıtlı sürelerde duruyorlar. Bazen hiç odaklanamıyorlar. Bu öğrencilerin bireysel özelliklerine göre de değişebiliyor. Her öğrenci farklı farklı yapıda oluyor. Bundan dolayı derslere odaklanma ihtimallerini arttırabilir." (K4)

K21 ise müziğin motivasyon artırıcı bir etmen olduğunu ve özel gereksinimli öğrencilerde "ben yaptım" duygusunu geliştirdiğini belirtmiştir.

"Motivasyonunu artıracağından dolaya otomatikman. Yani çocuklarda ben yaptım duygusu geliştikçe zaten yansıyor akademik gelişmeye de." (K21)

4.2.8. Alt Tema 8 "Müzik, Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ders Başarısına Katkı Sağlar."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin çoğu (n=21) müziğin, özel gereksinimli öğrencilerin ders başarısını artırdığını ifade etmiştir. Normal şartlarda öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin müzik sayesinde hem daha kolay hem de daha kalıcı öğrendiğini belirtmişlerdir. Odaklanma problemlerine katkı sağladığını, dersi monotonluktan çıkardığını ve öğrencilerin ilgisini daha fazla çektiği için kalıcı öğrenmenin de daha rahat olduğunu çeşitli örneklerle dile getirmişlerdir.

"Müzik, Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ders Başarısına Katkı Sağlar" alt temasına ait ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"Evet düşünüyorum. Zaten şimdi bizim özel eğitimde şöyle bir şey var. Ne kadar çok duyu organına hitap edersek bir etkinliği bir öğretimi bir beceri kazanımı davranışı adına ne derseniz ne kadar çok görsel işitsel temalar sunabilirsek o kadar katkı sağlıyor. Hızlı öğreniyor kalıcı ve etkili öğreniyor en önemlisi. Hepsini bir bütünleme şeklinde sunmaya çalışıyoruz." (K5)

"Olumlu yönde etkilenir çünkü o iyi hissediyorsa dikkatini sana verebilir. Dikkat sorunu bizde çok fazla var. Onu etkileyeceğini düşünüyorum." (K8)

K9 ve K17 sayıların öğretiminde müziğin kullanımının olumlu yönde etkisi olduğunu ve bunun da ders başarısına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

"Akademik yönü düşük olan çocuklarda müziğin ön planda olması bence daha artı olabilir. Sayıyı müziğin içerisinde vermek mi? Kesinlikle olur. Olabilir niye olmasın. Ben ona inanan birisiyim. Müzik olmalı diye düşünüyorum ben." (K9)

"Müziği kullanıyoruz ama muhakkak etkisi olacağını düşünüyorum. Mesela sayıları bile müziklerle saydırıyoruz. Yani bilgi anlamında." (K17)

K11 ve K19 ise doğada bulunan seslerin derslerde kullanımında hem öğrencilerin dikkatinin arttığını hem de daha kolay öğrenmenin sağlandığını dile getirmişlerdir.

"O konuda şöyle daha önce bunlara özgü bir sistem var okuma yazmada. Onuna ilgili mesela internetten bazen şey açtığımız zaman sesleri verirken özellikle hayvan sesleri veya doğada bulunan sesleri verdiğimizde daha çok dikkat çekiyor. Bu da öğrenmeyi kolaylaştırıyor diye düşünüyorum." (K11)

"Şöyle var mesela benim bir öğrencim şarkıları türküleri çoğunu söylüyor. Ezberlemiş ama okuma yazma yok. Ben düşünüyorum müzik dinleyerek bunları öğrenen çocuk bu benim öğrettiğim sesleri harfleri okuma yazmayı öğrenmesi lazım ama işte olmuyor. Demek ki müzik burada katkısı var diye düşünüyorum. Aslında onu denemem lazım müzik eşliğinde bir şey yapıp sesleri falan daha rahat bir şekilde öğretebiliriz yani. Zaten şeylerdeki o sesleri öğretmelerde de öyledir. Bazı doğal seslerden ya da şeylerden faydalanarak ilkokul sınıf öğrencilerine öğretme şeyleri var alfabeyi öğretme sesleri öğretme sistemi var diye biliyorum." (K19)

K12 ve K16 özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde müziğin kullanıldığı durumlarda öğrencilerin sıkılmadığını, bilgilerin daha rahat pekiştiğini ve onları olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

"Çocuklar sıkılmadan derse etkin katılım göstererek daha böyle verimli geçiyordu ders. Daha faydalı oluyordu. Onlar da sıkılmıyordu ve unutmuyorlardı öğrendiklerini. Şarkıyla daha etkili oluyordu. Dikkat dağınıklığına yol açmıyordu. Dikkat süreleri için bir şey diyemeyeceğim ama yani onu arttırıyor mu diye bir şey diyemeyeceğim ama dikkat dağınıklığı olmuyordu." (K12)

"Kesinlikle düşünüyorum. Müzik terapi özel gereksinimli çocukların müzik özel ilgi alanı. Doğal ilgi alanı diyeyim. Yani ekstra bir şey yüklemenize gerek kalmadan çocuklar müzikle sporla ve sanatla görsel sanatlarla daha iyi yatkın yani kendilerini geliştirebiliyorlar. Müzikal olduğu zaman biz zaten uyguluyoruz bunu eğitimlerimizde. Mesela cuma günü gelseydiniz bir ritim grubumuz vardı. Ritim grubu folklor ekibimiz vardı. Oradaki çocukların akademik eğitimine bile katkı sağlıyor. Onların davranış

eğitimini pekiştiriyor ve çocuğu aynı zamanda müzik disipline ediyor ve olumlu yönde kanalize ediyor. Ve deşarj ediyor en önemlisi o." (K16)

4.2.9. Alt Tema 9 "Müzik Özel Gereksinimli Öğrencileri Sakinleştirir."

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin bir kısmı (n=10) müziğin, özel gereksinimli öğrencileri sakinleştirdiğini düşünmektedir. Saldırgan davranışı olan öğrencilerin bu davranışlarını azaltmak müziği kullandıklarını, kriz halinde olan öğrencilerde rahatlamaya katkı sağladığını, ders sırasında daha akıcı bir anlama süreci geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

"Müzik Özel Gereksinimli Öğrencileri Sakinleştirir" alt temasına ait ifadeler aşağıda yer almaktadır.

K6 ve K20 müziğin, hiperaktivite hastalığı olan çocuklara iyi geldiğini ve onları sakinleştirdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca K20 bu hastalığın dışında başka bir hastalığa iyi gelip gelmeyeceği konusunda çekinceler barındırmaktadır.

"Genel olarak 16 yıllık tecrübeme dayanarak söylüyorum müziğin çocuklarda sakinleştirme etkisini gördüm özellikle sakin bir müzikse. Genel olarak sakin müzikler tercih edilmeli bizim çocuklarımızda. Sakin huzur veren bir müzik dinlediklerinde genel olarak rahatladıklarını hiperaktivitesi olan çocuğun bile sakinleştiğini gördüm. İyi geleceğini düşünüyorum tabi tercih edilen müzik önemli." (K6)

"Özellikle hiperaktifler olumlu etkileniyor. Daha bir sakin oluyor o kesin. Onun dışında şu grupta karşılaştım diyemem. Yüzde yüz olamaz bilimsel olan hiçbir şey." (K20)

K11, K12 ve K14 sınıflarında bazen problemli davranış sergileyen öğrencilerin bu davranışlarını ortadan kaldırmak ya da azaltmak için müziği kullandıklarını dile getirmişlerdir. Sinirli, üzgün ya da saldırgan halde olan öğrencilerin müzik ile sakinleştiğini belirtmişlerdir.

"Bazen çocuklar hani sinirli olduğu zaman veya şey olduğu zaman dikkatlerini başka yöne dağıtıyoruz ama öyle bir müzik açtığımızda sakinleştiğini ben fark ediyorum. Ama bazen de duygusal durumlarına göre canlı bir müzik açtığımızda da gayet güzel neşelenebiliyorlar. Bir müzik onları mutlu etmeye de yetiyor. Mesela bir öğrencimiz var bizim. Böyle sinirsel durumları dengesiz. Geçenlerde evde yaşadığı bir problemden dolayı çok sinirliydi stresliydi. Biz onu sakinleştirmek için onun sevdiği bir müziği açtık. O oynadı oynadı sakinleşti oturdu ondan sonra. Böyle bir güzel etkisi var müziğin. Bizler için de zaten etkisi tartışılmaz. Sinirliyken üzgünken kederliyken böyle hafif bir müzik bizi sakinleştirebiliyor dinlendirebiliyor." (K11)

"Kesinlikle düşünüyorum. Benim şu an problemli davranışları olan bir öğrencimiz var. Sabah geliyor mesela okuldan çıkana kadar hiç durmuyor çocuk. Sürekli onunla ilgilenmemiz gerekiyor. Ama bazen müziği kullanarak onu sakinleştirebiliyoruz ki az önce de öyle yaptım zaten oradan geliyorum. Müzikle çocuk kafası bir dağılıyor,

oynuyor. Sağa sola sarmıyor pek. Müziğin mesela onda etkisini çok görüyoruz biz. Onu kullanıyoruz." (K12)

"Bu çocuklar bazen geldiklerini sinirli, gergin, agresif olabiliyorlar. Derse uyum sağlayamıyorlar. Hani bunları müzikle sakinleştirip ruhsal dinginliği sağladıktan sonra sınıfa girip bu şekilde ders yaparlarsa tabi ki attırır. Arttıracağına inanıyorum kesinlikle." (K14)

K18 ve K22 ise diğer katılımcıların ifadelerinin yanı sıra otizmli öğrencilerin sakinleşmesi için müziğin kullanımının etkili olacağını ifade etmiş ve kendi sınıflarında da kullandıklarını belirtmişlerdir.

"Bence otizmli bireyler için daha uygun olabilir onların sakinleşmesi için. Benim bir tane otizmli öğrencim vardı burada. Çok ağır düzeydeydi ve şeyde kalıyordu yatılı bir kurumda kalıyordu asla ailesiyle falan değil. Ben müzik açtığım zaman sınıfta ya da bir kuş sesi duyduğunda çok etkilenirdi sakinleşirdi." (K18)

"Çocukların mesela kriz zamanlarında sakinleştirdiğini müziğin, duyu bütünlemede böyle ışıktır sestir bunları rahatlatma çalışmaları adı altında konuşuldu. Özel eğitimde de aynı şekilde. Çocukların hassas oldukları ya da hoşlandıkları şeyler olduğu zaman mesela müzik çok rahatlatıyor biz de sınıfta kullanıyoruz. Çocuklar sakinleşiyor mutlu oluyor. Yüzündeki ifadeyi görüyorsun. Ben otizmlilerle çalışıyorum şu an. Otizmde de çok şey böyle sınıfta kullandığın zaman etkisini görüyorsun. Duygusal anlamda rahatladığını hissediyorsun." (K22)

4.3. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Kavramı ile Müzik Terapi Hakkındaki Deneyim ve Motivasyon Durumları Hakkındaki Bulgular

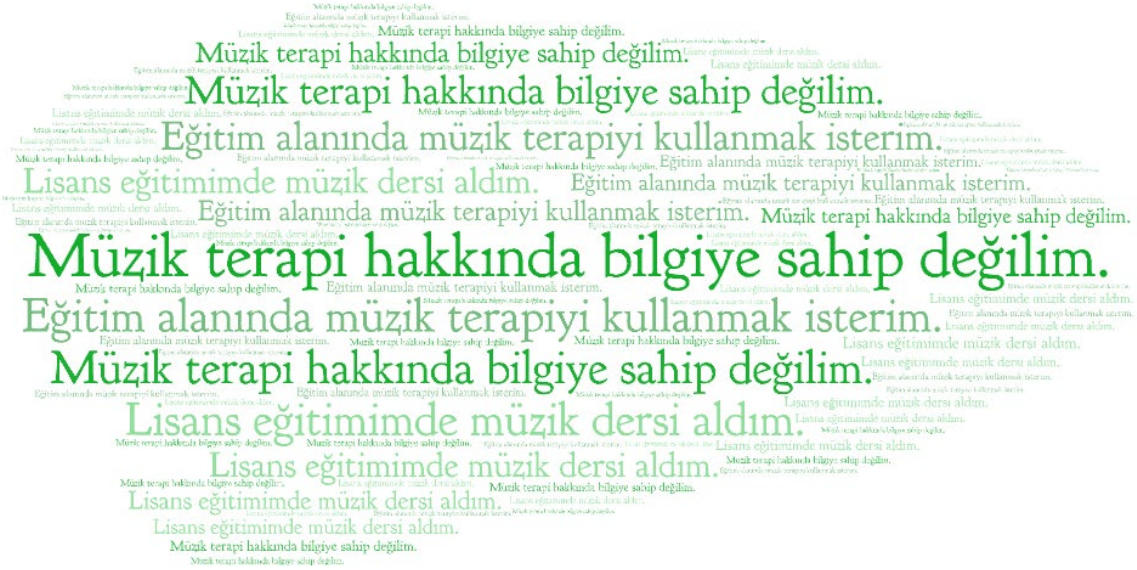
Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki deneyim ve motivasyon durumları ile ilgili düşünceleri ana teması ile bu temaya ait alt temalar sunulmuştur. Daha sonra alt temalar başlıklar altında incelenmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi ve müzik hakkındaki deneyim ve motivasyon durumları ile ilgili düşünceleri olan ana ve alt temalar 7 numaralı tabloda gösterilmektedir.

Tablo 7. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki deneyim ve motivasyon durumlarından çıkan ana tema ve alt temalar

Ana Tema	Alt Tema	İfade Eden Katılımcılar	%
TEMA 3. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Terapi ve Müzik Hakkındaki Deneyim ve Motivasyon Durumları	1. Müzik Terapi Hakkında Bilgiye Sahip Olmama Durumu	Tüm Katılımcılar (K1-K31)	43,0
	2. Lisans Eğitiminde Müzik Dersi Alma Durumu	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K14, K15, K18, K22, K24, K26	20,8
	3. Müzik Terapiyi Eğitim Alanına Kullanmak İsteme Durumu	K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K29, K30, K31	36,1

Tablo 7. ile sunulan bulgularda yer alan ana tema 3'e ait alt temalar kelime bulutu tekniği kullanılarak gösterilmiştir. Aşağıdaki şekilde ana tema 3'e ait kelime bulutu gösterilmektedir.



Şekil 3. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik kavramı ile müzik terapi hakkındaki deneyim ve motivasyon durumlarından çıkan alt temalar ile oluşturulan kelime bulutu

4.3.1. Alt Tema 1 "Müzik Terapi Hakkında Bilgi Sahip Olmama Durumu"

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin tamamı (n= 31) müzik terapi hakkında ayrıntılı, detaylı bilgiye sahip olmadıklarını, arkadaş çevresinden, internet aracılığı ya da kulaktan duyma bilgisinin olduğunu bu konuya ilişkin herhangi okuma, araştırma yapmadığını belirtmektedir.

Müzik terapi hakkında bilgi sahip olmama alt temasına ilişkin öğretmenlerin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"*Daha önce yine bu şekilde doktora yapan arkadaşım vardı. Oyun ve müzik terapisini ondan duydum ama onun çalışması vardı ama kapsamlı bir içeriğe sahip değilim. Kendi kendime okuma yapmadım*." (K1)

"Daha önce sadece kulaktan duydum. İçeriği ile ilgili herhangi bir bilgim yok. Genel olarak müzik terapi normal insanların müzikle daha iyileşebildiği bununla ilgili çeşitli psikolojik problemleri varsa insanları dinginleştirdiğini duydum. Ama uygulamaya yönelik herhangi bir bilgim yok. Bu konuda okuma yapmadım. Sadece dediğim gibi internette gezerken denk geldiysem duydum". (K4)

4.3.2. Alt Tema 2 "Lisans Eğitiminde Müzik Dersi Alma Durumu"

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin yarısı (n=15) lisans eğitimi sürecinde müzik dersi aldığını, bu ders içinde müzik öğretiminin nasıl yapılacağı ile ilgili bilgi aldıklarını, ders içeriğinde müzik terapi olmadığını ancak müziğin önemi, müziğin eğitim alanında nasıl kullanılacağına ilişkin iki kredilik bir ders aldığını belirtmektedir.

Lisans eğitiminde müzik dersi alma durumu alt temasına ilişkin öğretmenlerin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

K1 ve K2 lisans eğitimlerinde müzik dersi aldıklarını ancak genel olarak müziği özel gereksinimli öğrencilere nasıl anlatabilecekleri konusunda eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir.

"Bununla ilgili kapsamlı bir bilgi almadım. Sadece yüzeysel bilgiler aldım. 7 sene oldu mezun olalı. Genel hatlarıyla ilgili eğitim aldım. Biz açıkçası nasıl öğretilir şeklinde eğitim aldık. Onda da genel olarak öğrenci ihtiyaçlarını belirliyoruz amaçlarını seçiyoruz seçtikten sonra çocuğa göre belirlenen yönteme göre kaba taslak bir şekilde normal bir hayat bilgisi ya da sosyal bilgiler nasıl öğretilecekse ona yakın bir şekilde öğretilecek teknikler gösterildi. Müzik öğretmeni kadar detaylı bir bilgi almadık. Ders konusu olarak görmedik". (K1)

"Müzik öğretimi dersi aldık sadece. Terapi kısmına girmedik. Müziğin önemi vs. Sadece bir dersin içerisinde sanki bir konu olarak müzik eğitimine dair müzik dersini nasıl işleriz çocuklarla. Müzik dersindeki kazanımımız nedir vs. Çünkü müzik dersimize

alıyoruz şu anda. Kazanımları nasıl işleyebiliriz tarzında sadece öyle bir dönemlik kısa bir şeydi". (K2)

"Dersini aldık evet ama engellilere yönelik müzik eğitimi dersimiz vardı ama dediğim gibi detaylı olarak bir bilgi almadık. 2 kredilik bir dersti". (K3)

4.3.3. Alt Tema 3 "Müzik Terapiyi Eğitim Alanında Kullanmak İsteme Durumu"

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin neredeyse tamamı (n= 26) müzik terapiyi eğitimleri sırasında kullanmak istediklerini belirtmiştir. Gerekli eğitim sürecinden geçtikten sonra görev yapmakta oldukları okulların da imkânları dahilinde müzik terapi uygulamalarının faydalı olacağını söylemektedir. Müzik terapiyi eğitim alanında kullanmak isteme durumu alt temasına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

"İsterim. Kendim kişisel olarak müziğe çok yeteneğim olduğunu düşünmüyorum ama isterim tabi ki. Amatör düzeyde isterim. Eğitim almayı uygulama yapmayı isterim." (K5)

K5 müzik terapi eğitimi alıp bu eğitimi amatör düzeyde kullanmayı isterken K10 ve K24 müzik terapi eğitimini alıp çok daha başarılı bir şekilde uygulamayı ve diğer öğretmenlerle de paylaşmak istediklerini ifade etmişlerdir.

"Hemen alırım. Şu an dediğim gibi acemi bir şekilde yapıyorum. Bunun teknik bilgisini alsam çok daha başarılı olacağını düşünüyorum." (K10)

"*Şansım olsa tabi ki buna katılıp eğitimini almak isterim. Okul bazında hani bu eğitimi aldıktan sonra okula tabi ki bunun faydasını paylaşmam gerekiyor diye düşünüyorum. Sınıfımda zaten kullanırım ama elimden geldiğince diğer öğrencilerimizle ve diğer öğretmenlerimizle paylaşmak isterim açıkçası."* (K24)

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada, 3 ana tema ve bu ana temaları oluşturan 16 farklı alt tema kullanılmaktadır. İlk temada Özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi ve müzik hakkındaki görüş ve düşünceleri alınmıştır. Buna göre alt tema 4.1.1'de belirtilen müziğin özel gereksinimli öğrencilerde etkili bir eğitim aracı olduğunu ifade eden ve çeşitli derslerde ve konuların özel gereksinimli öğrenciye aktarılmasında müzikten yararlanan öğretmen sayısı yalnızca 3 kişi ile sınırlı kalmaktadır. Başka bir deyişle, bu araştırma kapsamına giren öğretmenlerin eğitim aracı olarak müzikten faydalanmadıkları görülmektedir. Geri kalan katılımcıların müziğin bir eğitim aracı olarak kullandığına dair herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Özel gereksinimli öğrencilere özbakım becerilerinin öğretilmesinin amaçlandığı bir çalışmada araştırmacılar (Ünal, Ece ve Yıkmış, 2016) özel gereksinimli öğrencilere bu becerileri şarkı yoluyla öğretmeyi deneyip olumlu sonuçlar elde etmişlerdir. Yapılan araştırmada, normalde öğrenme zorluğu yaşayan öğrencilerin müzik ve şarkılar vasıtasıyla daha kolay ve akıcı öğrendikleri aktarılmıştır. Bu bulgu çalışma grubunda yer alan bazı eğitimcilerin görüşleri ile paralellik gösterirken çoğu katılımcının görüşleri ile kanıtlanamamıştır. Bu farklılığı iki türlü yorumlamak mümkündür. Birinci görüş araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin çoğunun eğitim süreçlerinde müziği bir araç olarak kullanma konusunda yeterince bilgi ve tecrübeye sahip olmadıkları. Aslında bu görüş zaten üçüncü temanın birinci alt teması bulguları ile de desteklenmektedir. İkinci görüşte ise iki araştırmanın çalışma gruplarındaki farklılıkların faklı sonuçlar ortaya çıkarma durumundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Alt tema 4.1.2'de ise öğretmenlerin yarısı olumlu görüş belirtmiştir. Müzik terapi kullanımının özel gereksinimli öğrenciler üzerinde denenmesi ile ilgili yönetilen sorular doğrultusunda olumlu görüş belirten öğretmenler denenmesi gerektiğini düşünmektedirler. 2014 yılında yayınlanan bir meta-analiz çalışması, müzik terapinin çocuklar ve gençlerde davranışsal ve duygusal problemleri olan öğrenciler için etkili bir tedavi yöntemi olduğunu göstermiştir (Gebauer ve ark., 2014). Bu bilgilerden yola çıkılarak, paralel görüşler ortaya çıktığı görülmektedir. Böylece müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerinde denenmesinin gerekli olduğu sonucuna gitmek mümkün olmuştur. Bir diğer alt tema olan 4.1.3.'te ise katılımcılardan sadece 6 kişinin müzik terapinin her özel gereksinimli öğrenci için uygun olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın, alt tema 4.1.4.'te ise öğretmenlerin büyük bir kısmının müzik terapinin bütün özel gereksinimli öğrencilerde uygun olmadığına dair görüş belirtmişlerdir. Burada yine üçüncü temanın birinci alt teması bilgilerinin etkisi ortaya çıktığı söylenebilmektedir. Burada insanların bilmediği durumlardan kaçınma davranışları gösterebildiği düşüncesi ön plana çıkmaktadır (Carleton, 2016: 5). Bu durumda özel eğitim öğretmenlerinin çoğunun müzik terapi hakkında yeterli bilgisi olmadığı için müzik terapinin her özel gereksininmli öğrenci için uygun olmadığı düşüncelerini ortaya koyması normal olarak değerlendirilebilir. Fakat bu düşünce yapılmış olan birçok akademik çalışma ile zıt yönde olduğu görülmektedir (Jones ve Williams, 2022: 87).

Böylece araştırmanın örneklemi kapsamına giren öğretmenlerin önemli bir kısmının özel gereksinimli öğrencilerin müziğe karşı farklı tepki verebileceğini ifade eden görüşler sunduğu sonucuna varılmıştır.

İkinci tema olarak belirlenen özel eğitim öğretmenlerinin "Müziğin ve Müzik Terapinin Özel Gereksinimli Öğrenciler Üzerindeki Etkileri Hakkındaki Düşünceleri" altında 9 alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalardan ilki olan 4.2.1.'de öğretmenlerden 6 kişi özel gereksinimli öğrencilerde kaynaşmayı sağlayacağını belirtmiştir. Ulaşılan bu bilgiler, müziğin öğrencilerin sosyal ortamlarındaki iletişime bir katkısının olduğunun düşünüldüğünü göstermektedir. Yürütülmüş olan özel gereksinimli öğrencilere uygulanan müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelendiği farklı bir tez çalışmasında, öğrencilerin diğer öğrencileri oyun oynamaya davet etme becerilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Çadır, 2008). Bu çalışmanın bulguları araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Böylece müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler üzerindeki etkilerinden biri olarak da arkadaşları ile kaynaşma konusunda olumlu etkisi sağladığı söylenebilmektedir.

Müziğin, özel gereksinimli öğrencilerin kendini ve duygularını ifade etmesini sağladığını belirten alt tema 4.2.2.'de 4 katılımcı olumlu görüş belirtmiştir. Bu bulgunun müziğin duyguları yansıtan ve insana direkt etki eden yapısının olduğu düşüncesi ile (Bruner, 1990) özel gereksinimli çocukların duygularını ifade etmede iyi bir araç olduğu desteklenmektedir. Bunun yanı sıra Sağırkaya (2014), yürütmüş olduğu tez çalışmasında özel gereksinimli öğrencilere Orff- Schulwerk yöntemi ile müzik çalışmaları yapmış ve elde edilen bulgular sonucunda bu yöntemin, öğrencilerin duygusal algılarının gelişmesine katkı sağladığını kanıtlamıştır. Bu bulgu da araştırma verisi ile aynı sonuca götürmektedir. Böylece müziğin, özel gereksinimli öğrencilerin kendini ve duygularını ifade etmesini sağlayabileceği düşünülmektedir.

Alt tema 4.2.3.'te ise "Müziğin Özel Gereksinimli Öğrencilerde Olumlu Davranışların Pekiştirilmesine Katkı Sağlaması" ile ilgilidir. Buna göre elde edilen bulgular 11 katılımcının olumlu davranışların pekiştirilmesinde müziğin katkısının olacağı düşüncesini destekler nitelikte görüş sunmuşlardır. Örneklem sayısı göz önünde bulundurulduğunda bu görüşü sunan katılımcıların, öğrencilerin pozitif yöndeki tutumlarının artırılmasında müziğin önemli bir etkisinin olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Berrakçay (2008), yaptığı araştırmada otizmde ortaya çıkan problem davranışların azaltılmasında müziği kullanmış ve çalışmanın sonucunda problem davranışların müzik ile azaltılabildiğini, özel gereksinimli öğrencilerin bu davranışları yerine müziği koyabildikleri bulgularına ulaşmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgu ile Berrakçay'ın yaptığı araştırmanın sonuçları paralellik göstermektedir. Bu bağlamda müzik ve müzik terapinin olumlu davranış pekiştirilmesinde etkili bir yöntem olabileceğini söylenebilmektedir.

Alt tema 4.2.4.'te katılımcılardan 7 kişi müziğin özel gereksinimli öğrencilerin özgüven kazanmasında büyük rol oynadığına ilişkin görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu bilgiler doğrultusunda öğrencilerin müzikten yararlanılarak özgüven düzeyinin artırılmasında etkili bir araç olabildiği söylenebilir. Turan (2006: 24), yürüttüğü tez çalışmasında özel gereksinimli öğrencilerle yapılan

müzikal etkinlerin özgüven kazanımında rol oynadığını belirtmiştir. Bu bulgu araştırma verileri tarafından desteklenmektedir. Buna göre özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerinin özgüven düzeylerini yükseltmeleri için derslerinde müzik etkinliklerine yer vermesinin gerekli olabileceği sonucuna varılabilmektedir.

Alt tema 4.2.5.'te müziğin özel gereksinimli öğrencilerde güçlü bir iletişim aracı olduğunu savunur nitelikte görüş aktaran 7 katılımcı bulunmaktadır. Bu bulgu ile müziğin özel gereksinimli öğrencilerde bir iletişim aracı olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılabilir. Malkoç (2022: 126) "Bütünleştirici Eğitimde Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Müzik Eğitimi" isimli kitabında müziğin, özel gereksinimli öğrencilerin rahatlıkla iletişim kurabilmelerini sağlayacak bir araç olduğundan bahsetmiştir. Bu bulgular paralellik göstermiştir.

Alt tema 4.2.6.'da araştırmada yer alan katılımcılardan 3'ü müziğin dil gelişimini artırdığını vurgulamıştır. Elde edilen bulgular, özel gereksinimli öğrencilerin doğru bir şekilde cümle kurmasında müziğin biraz da olsa bir katkısının olabileceğini düşüncesini ortaya koymaktadır. 2018 yılında yayınlanan bir araştırma, müzik terapinin özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerilerini, iletişim becerilerini, dil gelişimini, duygu yönetimini ve davranışlarını geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymuştur (Girard ve ark., 2018). Alt tema 4.2.5.'te belirtildiği gibi müzik bir iletişim aracı olarak kullanılabildiği için dil gelişimine de katkı sağlayacağı sonucuna da ulaşılabilir.

Alt tema 4.2.7.'de katılımcılardan yalnızca 6 kişi olumlu görüş bildirmiştir. Katılımlardan alınan bu görüş ve düşünceler doğrultusunda, özel gereksinimli öğrencilerin dikkat dağınıklığı ve dersteki motivasyonunun müzikten belirli ölçüde etkilendiği görüşü oluşmuştur. Babacan'ın 1998'de yürütmüş olduğu tez çalışmasında Ankara'da bulunan Milli Eğitim İl Müdürlüğü'ne bağlı bir okulda görev yapmakta olan öğretmenlere, müziğin özel gereksinimli öğrencilere olan katkılarını araştırmıştır. En çok katkı yapıldığı düşünülen seçenek "motivasyon ve odaklanma" seçeneği olmuştur. İki tez çalışmasında elde edilen bulguların birbirleri ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Böylece müziğin özel gereksinimli öğrencilerin motivasyonunu ve odaklanmasını artırdığı düşüncesi desteklenmektedir.

Alt tema 4.2.8.'de ise araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı (n=21) müziğin ders başarısında oldukça önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu diğer olumlu davranış gösterdiğine işaret eden bulguların tümü ile desteklenmektedir. Bu olumlu davranışların sonucunda ders başarısının da artması beklenen bir durumdur. Verilen görüş ve düşüncelerden yola çıkılarak müziğin özel gereksinimli öğrencilerin başarısını artırdığı söylenebilir.

Son olarak alt tema 4.2.9'da katılımcıların önemli bir kısmı (n=13) müziğin özel gereksinimli öğrenciler üzerinde sakinleştirici etkisinin olduğunu vurgulamışlardır. Lök ve Bademli'nin (2016) "Alzheimer hastalarında müzik terapinin etkinliği: Sistematik derleme" isimli çalışmasında müziğin sakinleştirici etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulgulara göre müziğin saldırgan davranışlar sergileyen öğrenciler üzerinde olumlu etki yarattığı görülmesi normaldir. Böylece müzik özel gereksinimli öğrencileri sakinleştirici etkisi olduğu söylenilebilmektedir.

Üçüncü ana tema Özel Eğitim Öğretmenlerinin Müzik Kavramı ile Müzik Hakkındaki Mevcut Durumları ile ilgilidir. Başka bir deyişle, özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi hakkında ne kadar bilgiye sahip oldukları araştırılmıştır.

Üçüncü ana temayı oluşturan alt temalardan ilki 4.3.1.'de katılımcıların hepsi (n=31) müzik terapi konusunda yeterli ve detaylı bilgiye sahip olmadıkları ve gerekli eğitimleri almadıkları gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi uygulamaları konusunda eksik kaldığı ve önceki ana temalardan da elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenlerin konu hakkındaki yetkin bilgi ve beceriye sahip olamadıklarından ötürü müziğin ve müzik terapi uygulamalarının kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçtan yola çıkarak Türkiye'de şu an Sağlık Bakanlığı bünyesinde müzik terapi eğitimleri veren kurumların (örn. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Eğitimleri) eğitime kabul yönergelerinde özel eğitim öğretmenlerine yer vermemeleri sebebiyle özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi konusunda yeterli bilgiye sahip olamadıkları sonucuna varılabilir. Bu durum klinik tedavi için normal olarak karşılanabilirken böyle özel durumlarda bazı müzik terapi yöntemlerinin hizmet içi eğitimler ile öğretmenlere verilmesi beklenilebilir.

Alt tema 4.3.2.'de lisans eğitiminde müzik dersi alma durumu ile ilgilidir. Buna göre bulgular, çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin yarısının (n=15) lisans eğitimi sürecinde müzik dersi aldığını göstermektedir. Bu bulgulardan yola çıkılarak özel eğitim öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde müzik dersine ilişkin detaylı bir eğitim almadığı için derslerinde müzikten yararlanmadıkları düşünülmekledir. Kara'nın (2019) yürütmüş olduğu yüksek lisans tezi çalışmasında özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim süreçlerinde müzik eğitimi entegrasyonuna ilişkin görüşlerini incelemiştir. İncelemenin sonucunda özel eğitim öğretmenlerinin müzik eğitiminin sürece dâhil edilmesine yönelik olumlu tutum sergilediğini ancak öğretmenlerin yeterlik ve farkındalık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. İki çalışmanın sonuçlarının paralellik göstermesinin sebebi özel eğitim öğretmenlerinin lisans eğitimleri sırasında yeterli müzik eğitimi alamamalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Böylece özel eğitim öğretmenlerinin yetişilmesi için hazırlanan öğretim programlarında müzik eğitimi derslerinin daha fazla yer alması gerekliği ortaya çıkmıştır.

Son alt tema 4.3.3.'te araştırmada görüş bildiren katılımcıların neredeyse tamamı (n= 26) müzik terapiyi eğitimleri sırasında kullanma eğiliminde olduğu görülmektedir. Ropp'un 2006'da yürütmüş olduğu çalışmada özel eğitim okullarında görev yapmakta olan yöneticilerin geçmişlerinden getirdikleri bilgiler doğrultusunda müzik terapinin özel eğitimde kullanılmasına genel olarak olumlu yaklaştıkları sonucu bulunmuştur. İki çalışmanın sonuçlarının paralellik göstermesinin nedeninin özel eğitimde görev yapmakta olan eğitimci ve yöneticilerin, özel gereksinimli bireylerin eğitiminde müziğin kullanımını deneyimleyip olumlu sonuçlar almasından dolayı olduğu düşünülmektedir.

Yürütülen araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır. "Müzik" ve "müzik terapi" kavramları arasındaki farklara hâkim olmadıkları gözlemlenmiştir. Diğer taraftan müzik ve müzik terapinin her özel gereksinimli öğrenci için denenmesi gerektiği, müziğin ve müzik terapinin özel gereksinimli öğrencilerde ders başarısını

artıracağı, sosyal beceri, dil gelişimi, kaynaşma, kendilerini ve duygularını ifade etme düzeylerine katkı sağlama gibi olumlu etkileri olduğu sonucu da ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan katılımcıların, bazılarının müziğin ve müzik terapinin her özel gereksinimli öğrenci için uygun olmadığı görüşüne sahip oldukları anlaşılmıştır. Fakat her özel gereksinimli öğrencinin bireysel farklılıkları olduğu ve müzik terapi uygulamalarının, öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak denenmesi gerektiğini sonucuna ulaşılmıştır. Görev yaptıkları okulların imkanları dahilinde müzik terapi uygulamalarının özel gereksinimli öğrencilere katkı sağlayacağını düşünmektedirler. Ayrıca müzik terapi eğitimi almak istediklerini de ifade etmektedirler.

6. ÖNERİLER

Yapılan araştırmanın sonucunda;

- Özel eğitim öğretmenlerine müzik ve müzik terapi hakkında bilgilendirici seminerler düzenlenmesi,
- Özel eğitim lisans programında müziğin ve müzik terapinin daha fazla yer alması,
- Özel eğitim okullarında müzik terapinin ve müzik etkinliklerinin uygulanabilmesi için daha fazla imkân sağlanması,
- Literatürde özel eğitim öğretmenlerinin müzik terapi hakkında bilgi sahibi olabilmeleri ve uygulamaları ile ilgili daha fazla araştırmanın yapılması,
- Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde müzik terapinin kullanımıyla ilgili daha fazla araştırma yapılması,
- Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde müzik terapinin daha fazla kullanılması önerilebilir.

6. KAYNAKLAR

[1]. Ak, A. Ş. (2006). *Avrupa ve Türk İslam Medeniyeti'nde müzikle terapi tarihi gelişim ve uygulamaları*. Ötüken Yayınları.

[2]. Akkol, M. L. (2014). *Müzik ve eğitim kavramlarına sosyolojik bakış*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

[3]. Altınay, L., ve Çetin, F. (2016). *Engellilik, özel gereksinim ve insan hakları*. Vadi Yayınları.

[4]. Altınölçek, H. (2016). *Müzikle tedavi: müzikle iletişimin terapide kullanımı*. Kitabevi Yayınevi.

[5]. Ançel, G. (2016). Müziğin terapötik kullanımı ve psikiyatri hemşireliği. *Türkiye Klinikleri Dergisi Psychiatr Nurs-Special Topics*, 2(3),67-72.

[6]. Atay, S. M., Gündüz, B., Gündüz, N., ve Korkmaz, İ. (2018). Müzik terapisinin otistik spektrum bozukluğu olan çocukların davranışsal sorunları üzerindeki etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(27), 23-34.

[7]. Baykoç Dönmez, N. (2010). *Öğretmenlik programları için özel eğitim.* İçinde Neçate Baykoç Dönmez (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim-1*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

[8]. Baykoç Dönmez, N. (2015). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Eğiten Kitap Yayıncılık.

[9]. Bertollo, M. F., Barbosa, C. G., ve Bottaro, M. (2019). The use of music therapy in special education. *Research, Society and Development*, 8(10).

[10]. Birkan, Z. I. (2014). Müzikle Tedavi, Tarihi Gelişimi ve Uygulamaları. *Ankara Akupunktur Tarihi Tıp Dergisi*,37:38

[11]. Brotons, M. (2001). Music therapy in the school system in spain: a pilot project. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 19-30.

[12]. Bruner, J. (1995). Music, mood and marketing. *Journal of Marketing*. 54 (4) 94-104.

[13]. Buğse Özgündöndü, . (2019). *Müzik eşliğinde uygulanan progresif kas gevşeme egzersizlerinin yoğun bakımda çalışan hemşirelerin stres, yorgunluk ve baş etme biçimleri üzerine etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

[14]. Burak Sağırkaya, . (2014). *Temel motor becerilerini kullanabilen otizm özelliği gösteren çocuklarda iletişim becerilerinin geliştirilmesinde Orff-Schulwerk yönteminin kullanımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

[15]. Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Pegem Akademi.

[16]. Can, Ü.K., Yılmaz, B. (2019). Türkiye'de müzik terapi konusunda oluşturulmuş bilimsel yayınların incelenmesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12 (27), 794-812.

[17]. Carleton, R. N. (2016). Fear of the unknown: one fear to rule them all?. *Journal of anxiety disorders*, 41, 5-21.

[18]. Chan, M. F., Wong, Z. Y., Onishi, H., Thayala, N. V., ve Kho, S. E. (2017). The effectiveness of music therapy for decreasing cortisol levels in the body: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Evidence-Based Complementary ve Alternative Medicine*, 22(3), 1-12.

[19]. Chen, C.J., Sung H.C., Lee M.S., Chang, C.Y. (2015). The effects of Chinese five-element music therapy on nursing students with depressed mood. *International Journal of Nursing Practice*, 21(2),192-9.

[20]. Ciğerci, Y., ve Özbayır. T. (2016). Müzik terapinin koroner arter cerrahisi sonrası anksiyete, ağrı ve analjezik miktarı üzerine etkileri. *Türk Göğüs Kalp Damar Cerrahi Dergisi*, 24(1),44-50.

[21]. Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni.* (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitapevi.

[22]. Çınar, F., ve İzmirli, G. (2017). The effects of music therapy on perception, attention, and memory skills of visually ımpaired children. *Journal of Visual Impairment ve Blindness*, 111(4), 367-380.

[23]. Çitil, M., Karakoç, T. ve Küçüközyiğit, M. S. (2018). Özel eğitim lisans dersinin öğretmen adaylarının bilgi düzeylerine ve engellilere yönelik tutumlarına etkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 815-833.

[24]. Çoban, A. (2005). *Ruh ve beden sağlığı için müzik terapi*. Timaş Yayınları.

[25]. Çörekçi, E., Yılmaz, S., ve Kılıç, A. (2015). Müzik terapi ve zeka seviyesi düşük olan çocukların dil gelişimi. *İlköğretim Online Dergisi*, 14(1), 138-150.

[26].Daveson, B., ve Edwards, J. (1998). A role for music therapy in special education. *International Journal of Disability, Development and Education*, 45(4), 449-457.
[27].Demirci, M., (2021). *Türk Musikisi I (Kavram Atlası).* Gazi Kitabevi.
[28].Deniz Çadır, . (2008). *Zihinsel engelli öğrenciler için müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
[29].Doğan, E. (2021). The effect of music therapy applications on learning, motor and emotional development of children with down syndrome. *International Journal of Special Education,* 36(1), 119-135.
[30].Duygu Turan, . (2006) *Özel Eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
[31].Elbasan, B., ve Kayihan, H. (2020). Examination of the use of music therapy methods in special education according to teachers' attitudes and views. *Universal Journal of Educational Research,* 8(5), 2125-2131.
[32].Elbirlik, Ö., ve Doğan, O. (2018). The effect of music therapy on emotional and social development of children with disabilities. *International Journal of Early Childhood Special Education,* 10(2), 125-142.
[33].Erer, S., ve Atıcı, E. (2010). Selçuklu ve Osmanlılarda müzikle tedavi yapılan hastaneler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 36, 29-30, 30-31.
[34].Firuze Cansöz, . (2013). *Keman eğitiminin özel öğrenme güçlüğü çeken çocuklarda davranış sorunlarına etkileri.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
[35].Gebauer, K., Fink, A., ve Bschor, T. (2014). Music therapy with depressed children and adolescents: a systematic review. *Nordic Journal of Music Therapy*, 23(1), 76-105.
[36].Girard, L. C., ve Mullett, M. D. (2018). the effects of music therapy on social interaction for children with autism: a systematic review. *Journal of Music Therapy*, 55(3), 295-321.
[37].Gökben Bakır, . (2019).*The effect of musical therapy given to patients with ischemic stroke on quality of life and quality of sleep*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldırım Bayezid Üniversitesi, Ankara.
[38].Gunsberg, A. (1988). Improvised musical play: a strategy for fostering social play between developmentally delayed and nondelayed preschool children. *Journal of Music Therapy*, 25,178-191.
[39].Güney S.S., Lundmark, D.S., Eren, N. (2019). *Mültecilerle psiko-sosyal destek çalışmaları: dans/hareket terapi ve müzik terapi*. Eren N, ed. *Ruhsal bozuklukların tedavi ve rehabilitasyonunda yaratıcı sanat psikoterapileri.* 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, s.72-76.
[40].Güvenç, R. O. Doğuda ve Batıda müzik terapinin kısa tarihçesi. 01.06.2022 tarihinde https://tumata.com/muzik-terapi/doguda-ve-batida-muzik-terapinin-kisa-tarihcesi/ adresinden erişildi.
[41].Grebene, B. (1978). *Müzikle tedavi*. Güven Kitabevi Yayınları.
[42].Gfeller, K.E. (1983). Musical mnemonics as an aid to retention with normal and learning disabled students. *Journal of Music Therapy*, 20(4), s.179–189, https://doi.org/10.1093/jmt/20.4.179.
[43].Hakvoort, L. ve Bogaerts, S. (2013). theoretical foundations and workable assumptions for cognitive behavioral music therapy in forensic psychiatry. The Arts in Psychotherapy, 40 (2), 192-200. doi: 10.1016/j.aip.2013.01.001
[44].Hefter, M. F., ve Koops, W. (2013). Musiktherapie zur Förderung motorischer Fähigkeiten bei Kindern mit Cerebralparese. *Journal of Music Therapy*, 50(1), 2-22. doi: 10.1093/jmt/50.1.2
[45].Hilliard, R. E. (2005). The effect of music therapy on the anxiety levels of women awaiting breast cancer surgery. *Oncology Nursing Forum*, 32(2), 269-276.
[46].Huang, Q., Chen, G., ve Lu, X. (2016). Effects of music therapy on psychological health of women during pregnancy. *Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 22(9), 712-717.
[47].Jones, J. D., ve Williams, D. A. (2022). The effect of music therapy on social communication skills of children with autism spectrum disorder. *Journal of Music Therapy*, 59(1), 87-103.

[48].Karaağaç, B. (2018). Arkeolojik çağlarda Anadolu'da müzik. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 285-298.
[49].Karahan, B., Gür, H., ve Demirli Çamarda, Ö. (2017). Müzik terapi ve öğrenme güçlüğü olan çocukların akademik performansı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 42(191), 187-200.
[50].Kemper, K.J., Danhauer, S.C., ve Pennington, M. (2013). Music as therapy. *Southern Medical Journal*, 106(12), 725-730.
[51].Kern, P., Wolery, M., ve Aldridge, D. (2007). Use of songs to promote ındependence in morning greeting routines for young children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37(7), 1264-1271.
[52].Kılınç, Y., Yüksel, H. Ş., ve Konukman, F. (2010). Müzik terapi ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların dikkat düzeyleri. *Journal of Attention Disorders*, 13(6), 658-665.
[53].Kim, J., Wigram, T., ve Gold, C. (2008). Emotional, Motivational And Interpersonal Responsiveness Of Children With Autism in Improvisational Music Therapy. Autism, 12(4), 389-409.
[54].Kurtuldu, M. K. (2010). Öğrenme güçlüğünde küçük şarkıların kullanımı–öğrenme güçlüğü olan bir öğrenciyle örnek çalışma. *e-Journal of New World Sciences Academy. E-Journal Of New World Sciences Academy*, 5(3), D0023.
[55].Köse, D. (2015). *Müzik Terapi*. Anı Yayıncılık.
[56].Kyriazakou, M. D., ve Kokaridas, D. (2020). Music therapy as a tool for ımproving self-esteem and social skills of children with learning difficulties. *European Journal of Special Education Research*, 5(4), 113-125.
[57].Lee W-L, Sung H-C, Liu S-H, Chang S-M. (2017). Meditative music listening to reduce state anxiety in patients during the uptake phase before positron emission tomography (PET) Scans. *The British Journal of Radiology*, 90(1070),20160466.
[58].Liu Y-H, Lee CS, Yu C-H ve Chen C-H. (2016). Effects of music listening on stress,anxiety, and sleep quality for sleep-disturbed pregnant women. *Women and Health*,56(3),296-311.
[59].Lök, N., ve Bademli, K. (2016). Alzheimer hastalarında müzik terapinin etkinliği: sistematik derleme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 8(3), 266-274.
[60].Mağden, A. (2015). *Müzik terapi*. Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
[61].Malkoç, T., Bağcı, H. (Eds.). (2022). *Bütünleştirici eğitimde özel gereksinimli çocuklar için müzik eğitimi*. Akademisyen Kitabevi.
[62].Malkoç, T., ve Ceylan, F. (2011). Okul öncesi dönem işitme engelli çocukların müzik eğitimi etkinliklerinde dikkat eksikliğini geliştirme becerisine ait inceleme. *J. Educ. Instr. Stud. World*, 1(1), 56-63.
[63].MEB. (2006) Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf adresinden 11.10.2022 tarihinde erişilmiştir.
[64].Montinari, M. R., Giardina, S., Minelli, P., ve Minelli, S. (2018). History Of Music Therapy And Its Contemporary Applications in Cardiovascular Diseases. *Southern Medical Journal*, *111*(2), 98-102.
[65].Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Türkiye'de özel eğitim hizmetleri. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/13143029_TURKYYEYDE_OZEL_EYYTYM_HYZMETLERY.pdf adresinden 12.09.2021 tarihinde erişilmiştir.
[66].O'Callaghan, C., and Grocke, D. (2020). Music therapy in special education: a scoping review. Research in Developmental Disabilities, 106, 103758.
[67].Okut. G., Kanat. C., ve Altun, U. G. (2022). Ameliyat öncesi anksiyete kontrolünde hemşirelerin kullandıkları tamamlayıcı yöntemler. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*.12 (2), 363-374. DOI: 10.31020/mutftd.1027673
[68].Orçun Berrakçay, . (2008). *Müziğin bir yaygın gelişimsel bozukluk tipi olan otizmde ortaya çıkan problemli davranışlar üzerindeki etkisi: Ritim uygulaması çerçevesinde 4 örnek olay*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
[69].Örmeci Ö. (2017). Müziğin beyindeki rolü ve hipnoza etkisi. *Üsküdar Üniversitesi Klinik Hipnoz ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi*, 1(1),1-3.
[70].Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 336.

[71].Özmenteş G. (2009). *Müzikte beden zihin ilişkisi*. Müzik Kültürü ve Eğitimi.
[72].Öztürk, L. (2019). *Müzik terapi terimler sözlüğü*. Ankara: Hipokrat Yayınları.
[73].Öztürk, L., Erseven, H., Atik, M.F. (2017). *Makamdan Şifaya*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
[74].Öztürk, S., ve Şimşek, Z. (2016). The effect of music therapy on children with autism spectrum disorder: a randomized controlled trial. *Journal of Pediatric Nursing*, 31(3), e173-e179. doi: 10.1016/j.pedn.2015.11.005
[75].Pektaş, S. (2016). Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuklarda müzik eğitiminin önemi. *SED-Sanat Eğitimi Dergisi*, 4(1), 95-110
[76].Reschke-Hernández, A. E. (2011). Music therapy in the treatment of children with autism spectrum disorder. *International Journal of Disability, Development and Education*, 58(2), 105-118.
[77].Resmî Gazete (2018). https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm adresinden 26.09.2020 tarihinde alınmıştır.
[78].Rickson, D., ve McFerran, K. (2007). Music therapy in special education. where are we now?. Kairaranga, 8(1), 40-47.
[79].Ropp, C. R., Caldwell, J. E., Dixon, A. M., Angell, M. E., ve Vogt, W. P. (2006). Special education administrators' perceptions of music therapy in special education programs. Music Therapy Perspectives, 24(2), 87-93.
[80].Rose, P., Beeby, J., ve Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21(6), 1123–1129.
[81]. Särkämö, T., Tervaniemi, M., ve Huotilainen, M. (2013). Music perception and cognition: development, neural basis, and rehabilitative use of music. Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science, 4(4), 441-451.
[82].Serenay Kara, . (2019). *Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim süreçlerinde müzik eğitimi entegrasyonuna ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
[83].Sezer, F. (2019). *Müzikle terapi tarihi – etkileri model ve teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
[84].Somakçı, P. (2003). Türkler'de müzik tedavi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15.2, 134.
[85].Sunar, Ş., Canbay, Ö., ve Akyol, A. D. (2015). Down sendromlu bireylerde müzik terapisi ve motor beceri gelişimi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 427-442.
[86].Şehnaz Babacan, . (1998). *Türkiye'de ruh hastalıklarının tedavisinde müziğin rolünün müzik eğitimi açısından incelenmesi ve yorumlanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
[87].Şimşek, A. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ali Şimşek (ed), Verilerin Toplanması, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, No 1619, 134-161.
[88].Tansel Bekiroğlu, . (2011). *Klasik türk müziğinin hipertansiyon hastalarının kan basınçlarına ve anksiyete düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
[89].Thaut, M. H. (2015). Music as therapy in early history, Progress in Brain Research, 217, 143-158.
[90].Thompson, G. A., McFerran, K. S., ve Gold, C. (2011). music therapy for ımproving social ınteraction, communication, and participation in young children with autism spectrum disorder. *Journal of autism and developmental disorders*, 41(5), 525-538.
[91].Torun Ş. (2015). *Beynimiz ve müzik*. İçinde: Çakmaklı G, Karabudak R, Şahin G. (Editörler), Beynimiz nasıl çalışır? Balıkesir: Ada Basın Yayın.
[92].Tüzün, İ. S. (2018). The effects of music therapy on social skills of ındividuals with autism spectrum disorder. Education and Science, 43(193), 1-19.
[93].Uçan, A. (1996) *İnsan ve müzik insan ve sanat eğitimi*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
[94].Uçaner, B., ve Jelen, B. (2015). *Müzik terapi uygulamaları ve bazı ülkelerdeki eğitimi*. Folklor/Edebiyat, 21(81), 35-46.
[95].Uğraş, G.A. (2018). The effect of different types of music on patients' preoperative anxiety: a randomized controlled trial. Complementary Therapies in Clinical Practice, 31, 158-163

[96]. Uyar, M., ve Korhan, A. E. (2011). Yoğun bakım hastalarında müzik terapinin ağrı ve anksiyete üzerine etkisi. Ağrı, 23(4),139-146.
[97]. Ünal, M., Ece, A. S. ve Yıkmış, A. (2016). Zihin engelli çocuklara öz bakım becerilerinin şarkı yoluyla öğretilmesi teaching self-care skills to mentally retarded children with the song . *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (17), 139-153 .
[98]. Üzümcü, Ö. (2016). Nitel araştırma yöntemine sahip tezlerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 4(32), 327-349.
[99]. Wang, Y. (2020). The effect of music therapy on the emotional states of visually ımpaired children. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 114(3), 204-214.
[100]. Wigram, T., Pedersen, I. N., ve Bonde, L. O. (Eds.). (2002). *Music therapy in health and education*. Jessica Kingsley Publisher, 5-25.
[101]. Wong, H. L. C., Lopez-Nahas, V., ve Molassiotis, A. (2001). Effects of music therapy on anxiety in ventilator-dependent patients. Heart and Lung, 30(5), 376-387.
[102]. Yıkmış, A., Terzioğlu, N. K., Kot, M., ve Aktaş, B. (2017). Özel eğitim öğretmenlerinin derslerde oyun ve şarkıyı kullanma durumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 27-30.
[103]. Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23,112: 7- 17.
[104]. Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
[105]. Yıldırım, M. (2021). Müzikle Tedavi: Tarihi, gelişimi, bağımlılıklarda uygulanışı ve Türkiye'deki müzik terapi uygulamaları. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(2).
[106]. Yıldırım, P., ve Albuz, A. (2010). Zihinsel engelli çocuklara kavram öğretiminde müziğin kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *E-Journal of New World Sciences Academiy*, 5(4), 233-244.
[107]. Yılmaz, M. Damardan Klasik Müzik. Aksiyon Dergisi, 546. 24.05.2022 tarihinde http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=11590/ adresinden alınmıştır.
[108]. Yiğitbaş, S. (1972). *Musiki ile Tedavi*. Yelken Matbaa.
[109]. Yu, W., Hu, J., Xu, W., Yang, W., ve Wang, L. (2019). Music therapy as a non-pharmacological approach for alzheimer's disease: a systematic review and meta-analysis. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias*, 34(5), 330-339.
[110]. Şekil 1. Link. https://wordart.com/ud3fnd67eb5o/kelime-bulutu sitesinden 04.05.2023 tarihinde erişilmiştir.
[111]. Şekil 2. Link. https://wordart.com/ud3fnd67eb5o/kelime-bulutu sitesinden 04.05.2023 tarihinde erişilmiştir.
[112]. Şekil 3. Link. https://wordart.com/ud3fnd67eb5o/kelime-bulutu sitesinden 04.05.2023 tarihinde erişilmiştir.

EKLER

EK- 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

Yaşınız: ( )

Cinsiyetiniz: KADIN ( ) ERKEK ( )

Görev Yaptığınız Özel Eğitim Okulu Türü: (.....)

Görev Süreniz: ( ) yıl

EK-2

YARI YAPILANDIRILMIŞ BIREYSEL DERINLEMESINE GÖRÜŞME SORU FORMU

1. Müzik terapi uygulamalarını duydunuz mu? Açıklar mısınız?

2. Eğitiminiz sırasında müzik terapi ile ilgili bilgi aldınız mı?

3. Müzik terapinin özel gereksinimli öğrenciler için sosyal adaptasyona katkısı olacağını düşünüyor musunuz?

4. Müzik terapinin özel gereksinimli öğrencilerin ders başarısına katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?

5. Çalıştığınız kurumda müzik terapi uygulamaları yapmak ister misiniz?

6.Sizce müzik terapi uygulamaları her özel gereksinimli öğrenci için uygun mudur? Sebebi nedir?

EK-3

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sayın Katılımcı;

Araştırmamızda MEB'e bağlı özel eğitim kurumlarında çalışmakta olan özel eğitim öğretmenlerinin, öğrencilerin eğitiminde müzik terapinin kullanımı hakkında bilgi, görüş ve deneyimlerini tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmaktayım. Araştırmanın ismi "Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitiminde Müzik Terapinin Kullanılması Hakkındaki Bilgi ve Görüşleri" dir. Sizin de bu çalışmaya katılmanızı diliyorum. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyorum. Elde edilen bilgiler yalnızca araştırma amacı için kullanılacak, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırmanın sunumunda kurum kimliğine yönelik açıklama yer almayacaktır. Bu araştırmaya katılmanız dahilinde isminiz kullanılmayacak ve kimlik haklarınız korunacaktır. Bu araştırmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek, katıldığınız için de size ek bir ödeme yapılmayacaktır. Bu araştırmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Yine araştırmanın herhangi bir aşamasında onayınızı geri alma hakkına da sahipsiniz.

Katılımınız ve desteğiniz için teşekkürlerimizi sunarız.

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana, yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum.

Tarih : …./…./20...

Gönüllünün İmzası :